

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Lasten ja nuorten mahdollisuus harrastuksiin

2017

Kaupunkitarkastajat Tarja Palomäki ja Petri Jäske

Sisällys

1. Arvioinnin taustatiedot	3
1.1. Arvioinnin tavoite ja laajuus	3
1.2. Arvioinnin kohde ja taustatiedot	3
1.3. Arviointikysymykset ja –kriteerit	4
1.4. Arvioinnin aineistot ja menetelmät	4
2. HAVAINNOT	4
2.1. Perusopetuksen palvelukokonaisuus	4
2.1.1. Lainsäädäntö	5
2.1.2. Koulujen kerhotoiminta lasten ja nuorten kasvun tukena	5
2.1.3. Hyvä vapaa-aika -hanke ja koululaisten harrastukset	6
2.1.4. Koulujen kerhotoiminta	9
2.1.5. Avustukset kerhotoimintaan	20
2.2. Nuorison palvelukokonaisuus	20
2.2.1. Lainsäädäntö	20
2.2.2. Harrastustoiveista kuuleminen, osallisuus ja harrastustoiminnan edistäminen	21
2.2.3. Avustukset nuorisoyhdistyksille	25
2.3. Kulttuuripalvelujen kokonaisuus	25
2.3.1. Lainsäädäntö	26
2.3.2. Taiteen perusopetus	26
2.3.3. Taiteen perusopetuksen kehittämistarpeet	27
2.3.4. Taiteen perusopetuksen kehittämistoimenpiteet	30
2.3.5. Avustukset taiteen perusopetukselle	37
2.4. Liikunnan palvelukokonaisuus	38
2.4.1. Lainsäädäntö	38
2.4.2. Lasten ja nuorten liikuntaharrastusmahdollisuudet	39
2.4.3. Kouluterveyskysely ja liikunta	43
2.4.4. Sosioekonominen tausta ja liikkuminen	44
2.4.5. Kouluterveyskysely ja nuorten vapaa-aika	44
2.4.6. Avustukset liikuntaseuroille	46
2.5. Kokoavat havainnot	46
3. Johtopäätökset	49
4. Toimenpide-esitys ja lisätiedot	50
Lähteet	50
Liitteet	53

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

1. ARVIOINNIN TAUSTATIEDOT

1.1. Arvioinnin tavoite ja laajuus

Arvioinnissa selvitettiin kaupungin strategiaohjelman 2013–2016 tavoitetta ”kaikilla nuorilla on mahdollisuus harrastukseen”. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013–2016 sisältyy kaupungin strategiaohjelmaan. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa harrastustoimintaan liittyviä toimeenpanosuunnitelman toimenpiteitä on kaksi: Lasten ja nuorten kulttuurisen harrastamisen kehittäminen sekä lasten ja nuorten harrasteliikuntamahdollisuuksien parantaminen. Arviointi kohdistuu opetus-, liikunta-, nuoriso- ja kulttuuritoimeen.

1.2. Arvioinnin kohde ja taustatiedot

Kaupungin strategiaohjelmassa 2013–2016, talousarviossa 2017 sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa 2013–2016 esitetyt ja arvioinnin kohteena olevat toimenpiteet ja tavoitteet on kerätty alla olevaan taulukkoon.

Strategiaohjelman tavoitteet ja toimenpiteet Kvsto 24.4.2013
1. Tavoitteena on, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus harrastukseen. Lisätään ryhmälähtöiseen harrastustoimintaan osallistuvien nuorten määrää.
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2013-2016, toimeenpanosuunnitelma 3.3.2014
2. Toimenpide: Lasten ja nuorten kulttuurisen harrastamisen kehittäminen. Tavoite: Tavoitteena on parantaa helsinkiläisten lasten ja nuorten kulttuurisen harrastustoiminnan saavutettavuutta lisäämällä maksutonta matalankynnyksen harrastustoimintaa, tavoittelemalla harrastusten ulkopuolelle jääviä lapsia ja nuoria, vahvistamalla nuorten osallisuutta sekä kehittämällä ja tiivistämällä alueellista yhteistyötä.
3. Toimenpide: Lasten ja nuorten harrasteliikuntamahdollisuuksien parantaminen. Tavoite: Tavoitteena on tasa-arvoisten liikunnanharrastusmahdollisuuksien lisääminen kaikille helsinkiläisille lapsille ja nuorille. Vapaa-ajan liikuntapalveluiden kehittämällä pyritään harrastustoiminnan monipuolisempaan hyödyntämiseen lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.
Talousarvion 2017 tavoitteet Kvsto 30.11.2016
4. Kulttuurikeskus: Kehitetään lasten, nuorten ja perheiden aktiivista toimintaa ja vahvistetaan matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus johonkin harrastukseen. Lisätään kaupungin tilojen käyttöä lasten ja nuorten harrastustoimintojen toteutuspaikkoina.
5. Opetusvirasto: Kehitetään lasten, nuorten ja perheiden aktiivista toimintaa ja vahvistetaan osallisuutta siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus johonkin harrastukseen. Mittari: Vähintään 40:ssä suomenkielisessä ja viidessä ruotsinkielisessä peruskoulussa koulun tiloja käytetään koulun jälkeen iltapäiväisin harrastustoimintaan.
6. Nuorisoasiainkeskus: Nuorisoasiainkeskus lisää nuorten ryhmälähtöistä harrastustoimintaa sekä kulttuurin ja liikunnan harrastusmahdollisuuksia.
7. Liikuntavirasto: Liikunnanohjauksen käyntikerrat 700 000 (650 000) kappaletta, josta lasten harrasteliikunnan EasySport käyntikerrat 45 000 kappaletta ja nuorten harrasteliikunnan FunAction käyntikerrat 22 000.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

1.3. Arviointikysymykset ja –kriteerit

Arvioinnin pääkysymys oli, ovatko opetustoimi, liikuntatoimi, nuorisotoimi ja kulttuuri-toimi toteuttaneet strategian tavoitetta siitä, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus harrastukseen?

Arvioinnin osakysymyksiä esitetään:

1. Onko peruskoulujen tilojen iltapäiväkäyttöä lisätty lasten ja nuorten harrastustoimintaan?
2. Onko lasten ja nuorten osallisuutta ja kuulemista harrastustoiveista lisätty ja onko osallistuminen pienryhmiin kasvanut?
3. Onko lasten ja nuorten liikuntaharrastusmahdollisuuksia lisätty?
4. Onko lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua taiteen perusopetukseen parannettu?

Kaikkien osakysymysten arviointikriteerinä oli nuorten harrastusmahdollisuuksien lisääntyminen. Tätä arvioitiin saatavilla olevia tilastoja ja muuta materiaalia tulkitsemalla. Arviointi toteutettiin tutustumalla aiheeseen liittyvään kirjalliseen materiaaliin ja haastattelemalla edellä mainittujen virastojen asiantuntijoita sekä tekemällä sähköpostikyselyitä.

1.4. Arvioinnin aineistot ja menetelmät

Arvioinnin aineistona käytettiin kirjallista materiaalia aiheeseen liittyen. Arvioinnin aikana tehtiin haastatteluja, Questback-kysely sekä lisäksi sähköpostikyselyjä kohteena oleville tahoille tarvittavilta osin.

Peruskoulujen rehtoreille tehtiin Questback-kysely lasten ja nuorten kerhotoiminnasta sekä koulutilojen käytöstä, liikuntavirastossa tehtiin haastattelu lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksista, nuorisoasiankeskukselle tehtiin sähköpostikysely lasten ja nuorten osallisuudesta sekä kuulemisesta ja kulttuurikeskukselle tehtiin kysely taiteen perusopetuksen kehittämisen toimenpiteistä.

Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle tehtiin 4.10.2017 ja kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialalle 7.11.2017. Arviointikäynnillä saatu materiaali oli osa arviointiaineistoa.

2. HAVAINNOT

2.1. Perusopetuksen palvelukokonaisuus

Perusopetuksen palvelukokonaisuuden vastuulla ovat suomenkielinen perusopetus ja muu perusopetuslain mukainen toiminta. Kaupungin suomenkieliset peruskoulut on ryhmitetty viiteen alueeseen. Jokaisella alueella on nimetty aluepäällikkö, joka toimii myös alueensa rehtoreiden esimiehenä.¹ Helsingissä on 101 peruskoulua.²

¹ www.hel.fi, haettu 19.3.2018.

² <https://www.hel.fi/peruskoulut/fi/koulut/koulut>, haettu 19.3.2018.

2.1.1. Lainsäädäntö

Perusopetuslain 47 a §:n mukaan opetuksen järjestäjän tulee edistää kaikkien oppilaiden osallisuutta ja huolehtia siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus osallistua koulun toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä oppilaiden asemaan liittyvistä asioista. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyen suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun.

Edellä 6 §:n 2 momentissa tarkoitetulla koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunta voi olla useamman koulun yhteinen. Oppilaskunnan tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää oppilaiden ja opetuksen järjestäjän välistä yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän tulee kuulla koulun oppilaskuntaa ennen 1 momentissa mainittujen suunnitelmien ja määräysten vahvistamista sekä ennen muita oppilaiden asemaan olennaisesti vaikuttavia päätöksiä.

Tässä pykälässä tarkoitettu toiminta järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. Tarkemmin toiminnan järjestämisestä päättää opetuksen järjestäjä. Toiminta tulee suunnitella opetussuunnitelman ja muiden koulun toimintaa ohjaavien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Opetuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää oppilaiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä koulun ja opetuksen järjestäjän toiminnasta.

2.1.2. Koulujen kerhotoiminta lasten ja nuorten kasvun tukena

Koululla on suuret mahdollisuudet avata lapsille ja nuorille harrastetoiminnan merkitystä ja mahdollisuuksia. Koulujen järjestämä kerhotoiminta on perusopetuslain ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaista toimintaa, joka kuuluu peruskoulun tehtäviin. Koulun kerhotoiminnalla voidaan erityisesti tukea perusopetuslakiin kirjattuja kasvatustavoitteita; tukea lapsen ja nuoren tasapainoista kasvua ja kehitystä. Kaikille oppilaille suunnattu maksuton koulun kerhotoiminta on yksi keino, jonka avulla peruskoulu voi vähentää lasten ja nuorten välistä epätasa-arvoa. Yhtenä koulun kerhotoiminnan tavoitteena on lapsen ja nuoren pitkäjänteisen harrastuneisuuden herättäminen.³

Opetussuunnitelmassa kerhot voidaan nähdä koulujen oppimisympäristöjen rikastajina ja laventajina. Vapaaehtoisuuteen perustuva ja asiantuntijuudella ohjattu kerho on eräänlainen rajapintoja yhdistävä kokonaisuus. Toisaalta se on turvallinen paikka omien rajojen koettelemiseen ja uudenlaisten asioiden oppimiseen, toisaalta kerhoissa voidaan luontevalla tavalla yhdistää koulun opetussuunnitelmaan perustuva toiminta jokapäiväisen elämän asioihin. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee erityisavustuksella koulujen kerhotoimintaa. Helsingin kaupungin kouluissa koulun kerhotoimintaan osallistui vuonna 2016 noin 14 000 koululaista.⁴

³ Opetuslautakunta, 15.11.2016, § 325.

⁴ Opetuslautakunta, 15.11.2016, § 325.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 2013-2016 yhteydessä käynnistyi tiivis yhteistyö opetusviraston, nuorisoihankeskuksen, liikuntaviraston, kulttuurikeskuksen ja kirjastojen kanssa yhteisen harrastustoiminnan hakupalvelun kehittämiseksi. Nuorisoihankeskuksen Harrastushaku-palvelussa on kattavasti löydettävissä Helsingin ja pääkaupunkiseudun harrastetarjontaa ympäri vuoden.⁵

Koulun kerhotoiminnasta määrätään perusopetuslaissa ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Se kuuluu peruskoulun tehtäviin. Yhtenä koulun kerhotoiminnan tavoitteena on harrastuneisuuden tukeminen ja myönteisten harrastusten edistäminen.⁶ Koulun liikuntakerhotoiminta tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden myös urheiluseuroille maksuttoman liikuntakerhotoiminnan järjestämiseen yhteistyössä koulun kanssa.⁷

Koulun kerhotoiminnalla tarkoitetaan perusopetuslain 47 §:ssä mainittua ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyä toimintaa, jonka järjestämisen periaatteet tulee kirjata opetussuunnitelmaan. Koulu määrää toiminnasta vuosittaisessa työsuunnitelmassaan. Kerhotoimintaan osallistuminen on oppilaalle maksutonta ja vapaaehtoista.⁸

Koulun kerhotoiminnan kehittämisen tavoitteena on:

- Toteuttaa lapsen ja nuoren kasvua tukevaa monipuolista vapaa-ajan toimintaa.
- Tarjota jokaiselle lapselle mahdollisuus ainakin yhteen kerhoharrastukseen läpi koko perusopetuksen.
- Saada mukaan niitä lapsia ja nuoria, joilla ei ole mahdollisuutta harrastaa säännöllisesti.
- Monipuolistaa kodin ja koulun yhteistyömuotoja.⁹

2.1.3. Hyvä vapaa-aika -hanke ja koululaisten harrastukset

Hyvä vapaa-aika -hanke on yksi nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä Helsingin kaupunginvaltuuston rahoittamista kärkihankkeista.¹⁰ Kaupunginhallitus päätti 10.12.2012 kokouksessaan tukea nuorisoihankeskuksen Hyvä vapaa-aika -tutkimus- ja kehittämishanketta 1,23 miljoonalla eurolla. Hankkeeseen osallistui 12 yläkoululuokkaa, eli noin 170 iältään 13-16 -vuotiasta nuorta vuosina 2013-2017. Hanke toteutettiin Helsingin kaupungin nuorisoihankeskuksessa, yhteistyössä opetusviraston ja tietokeskuksen kanssa.¹¹

Hyvä vapaa-aika -hankkeessa kokeiltiin toimintamallia, jossa nuorilla on tukenaan nuorisotyöntekijä koko heidän yläkoulunsa ajan. Tuki tarkoitti sekä taloudellista tukea

⁵ Opetuslautakunta, 15.11.2016, § 325.

⁶ Opetushallitus, 2004.

⁷ Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2014:2. Mitä maksaa?

⁸ Opetushallitus, koulun kerhotoiminnan kehittäminen, 2014.

⁹ Opetushallitus, koulun kerhotoiminnan kehittäminen, 2014.

¹⁰ <http://www.helsinki200.fi/node/1176/>

¹¹ Hyvä vapaa-aika –parasta oppia, 2017.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

harrastusmenoihin että koululuokalle nimetyn oman tutun nuoriso-ohjaajan tarjoamaa monipuolista vapaa-ajanohjausta.¹²

Samat nuoret olivat hankkeessa seitsemännen luokkansa alusta peruskoulun päättymisen jälkeisen syksyn loppuun asti. Toiminnassa oli tarkoitus kuunnella nuorten toiveita ja tukea heitä löytämään mieluisia ja uusia kiinnostuksen kohteita. *Tavoitteena* oli, että jokaisella nuorella olisi jokin mielekäs harrastus tai niin sanottu oma juttu vapaa-ajallaan. Nuorisotyöntekijät ohjasivat nuoret muun muuassa liikunnan, seikkailutoiminnan, pelaamisen, kulttuurin, retkien ja muun yhdessä olon pariin. Toiminnot toteutettiin sekä yksilöllisesti että ryhmissä.¹³

Yhteisen toiminnan aikana nuorten ajateltiin tutustuvan oman luokkansa oppilaisiin paremmin myös vapaa-ajallaan. Tutkimushypoteesina oli se, että päivittäinen koulunkäynti helpottuu, kun luokka koostuu tutuista oppilaista, jopa ystävistä. Kun kiusaaminen ja poissaolot vähenevät, hyviä kouluarvosanojakin on helpompi saavuttaa. Näin vapaa-ajan harrastukset hyödyttävät myös koulunkäyntiä ja vahvistavat toiselle asteelle eli peruskoulun jälkeisiin opintoihin siirtymistä. Harrastukset myös avartavat maailmankuvaa ja kasvattavat nuorten sosiaalisia suhteita. Nuori voi niin ikään saada mielekkäästä toiminnasta – joko aikuisten ohjaamasta tai omaehtoisesta, luovasta vapaa-ajanvietosta – ponnahduslaudan tulevaan ammattiinsa.¹⁴

Hyvä vapaa-aika -hankkeessa koostettiin hyödyt eri tahoille eli nuorille ja perheille, kouluille sekä nuorisotoimelle. Hyvä vapaa-aika -hankkeen hyödyt on kuvattu taulukossa, joka on liitteenä 2.

Harrastamattomuuden syyt

Ensimmäisen vuoden (2014) tutkimuskyselyn mukaan raha oli suurin yksittäinen syy olla harrastamatta: kohdeluokkalaisista 12 prosenttia ja vertailuluokkalaisista 9 prosenttia vastasi, ettei ole voinut harrastaa jotain, koska ei ole ollut rahaa, mutta ajanpuute (8 prosenttia) oli vertailuluokkalaisilla lähes yhtä merkittävä syy kuin rahanpuute. Kohdeluokkalaisillakin oli puutetta ajasta saman verran kuin vertailuluokkalaisilla rahasta, eli 9 prosenttia kohdeluokkalaisista valitsi syksyllä ajanpuutteen syyksi olla harrastamatta jotain.¹⁵

Keväällä 2015 tärkeimmiksi harrastamattomuuden syiksi kyselyvastauksissa nousivat puute ajasta (16 prosenttia) ja rahasta (13 prosenttia). Kolmantena mainittiin se, ettei vain ole saanut aikaiseksi (9 prosenttia) ja lähes yhtä monelle matka oli liian pitkä tai hankala (8 prosenttia).¹⁶

Helsingin Seudun Liikenteen (HSL) matkakortti saattaa olla joillekin oman jutun mahdollistava hyvinvoinnin edellytys. Osalla nuorista ei ole varaa hankkia omaa matkakortin kantaosaa saati ladata sille arvoa. Hankkeessa yksi kouluista ei ollut raideliikenteen päässä, ja sen oppilaat asuivat lähimpänä omaa kouluaan. He eivät siksi

¹² Hyvä vapaa-aika –parasta oppia, 2017.

¹³ Hyvä vapaa-aika –parasta oppia, 2017.

¹⁴ Hyvä vapaa-aika –parasta oppia, 2017.

¹⁵ Hyvä vapaa-aika –parasta oppia, 2017.

¹⁶ Hyvä vapaa-aika –parasta oppia, 2017.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

saaneet HSL:n koululaiskortteja, joihin ovat oikeutettuja kaikki ne helsinkiläiset 7.-9.-luokkalaiset, joiden koulumatka on vähintään kolme kilometriä yhteen suuntaan. Tavallisilla koululuokilla opiskelevien kohdeluokkalaisten eriarvoisuutta korostaa myös se, että vertailuluokkalaiset ovat oikeutettuja maksuttomaan korttiin. Kaikki soveltuvuuskokeen kautta painotettuun opetukseen muuhun kuin omaan lähikouluun tulevat nuoret saavat HSL:n koululaiskortin lukukausien ajaksi.¹⁷

Hyvä vapaa-aika hankkeen lopussa (2016) molempien tutkimusluokkien suosikkiharrastus oli kuntosali. Hankkeen alussa nuorten suosikkiharrastus oli ollut elokuvien katselu. Kohdeluokkalaisten top 7 harrastuslajin joukosta elokuvat putosivat kokonaan pois. Hankkeen aikana monet nuoret kokeilivat ensimmäistä kertaa seuraavia lajeja tai toimintoja: uinti, kuntosali, pianonsoitto, parkour, ratsastus, valokuvaus, tanssi, sulkapallo, voimistelu ja lukeminen. Hankkeen lopussa suosikkiharrastamisen joukossa oli vertailuluokkalaisilla enemmän kuin kohdeluokkalaisilla vapaata tekemistä yksin tai kavereiden kanssa. Hankkeen toimintojen kohteena olleita nuoria viehätti vertailuoppilaita enemmän ohjattu tai yhteisöllinen liikunta kuten jalkapallo ja koripallo. Alla olevassa taulukossa 1 on kuvattu suosituimmat harrastukset kohdeluokkalaisten keskuudessa. Järjestys on esitetty hankkeen päättyessä (%).

Taulukko 1 Suosituimmat harrastukset. Lähde: Hyvä vapaa-aika -hanke 2017.

Suosituimmat harrastukset. Järjestys hankkeen päättyessä (%):						
KOHDELUOKKALAISET						
Laji	Syksy 2013	Kevät 2014	Syksy 2014	Kevät 2015	Syksy 2015	Kevät 2016
Kuntosali	10	8	4	12	3	24
En mitään	12	11	30	23	23	21
Jalkapallo	25	25	20	16	10	15
Kaverit, oleilu, juttelu, hengailu, seurustelu	21	10	6	8	0	13
Musiikin kuuntelu	19	8	7	10	3	13
Koripallo	18	15	10	17	13	12
Uiminen	13	9	6	8	7	10

Perheillä on yhteisiä harrastuksia ja lapset ohjataan usein harrastamaan samaa, mitä vanhemmat itse nuorena harrastivat. Nämä perheen vapaa-ajanvieton perinteet ja muu nuoren lähipiirin harrastuskulttuuri vaikuttavat jopa taloudellisia tekijöitä enemmän siihen, mitä hän harrastaa. Jos nuori ei esimerkiksi ole kuullutkaan jostain harrastuksesta tai jos hän on oppinut, ettei sen tekeminen sovi esimerkiksi jollekin sukupuolelle tai yli 12-vuotiaille, sitä on vaikea haluta. Ohjaajan tuella lähipiirin perinteitä laajentava harrastuskulttuuri tuli hankkeen kohteina olleille nuorille tutuksi ja nuoren oma valinta merkitykselliseksi.¹⁸

Matalan kynnyksen harrastamisessa saavutettavuus tarkoittaa paljon muutakin kuin alhaista hintaa, ja keskeiseksi käsitteeksi uuden harrastuskulttuurin omaksumisessa on noussut kyvykkyys, jonka voi jakaa kolmeen alakohtaan: a) toimintamallit (miksi ylipäättään pitäisi harrastaa), b) osaaminen (omaksunko tarvittavat taidot), ja c) tiedot

¹⁷ Hyvä vapaa-aika –parasta oppia, 2017.

¹⁸ Hyvä vapaa-aika –parasta oppia, 2017.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

(miten harrastuspaikassa toimitaan). Nuoriso-ohjaajien pitkäjänteisellä tuella harrastamisen kulttuurit ja mahdollisuudet tulivat nuorille tutuiksi. Koska toiminta oli vapaaehtoista ja kohdennettu koko koululuokalle, se ei leimannut yksittäistä nuorta erityistoimenpiteiden kohteeksi, vaan teki toimintaan osallistumisesta nuorelle helppoa ja ”normaalia”.¹⁹

Nuorten yksinäisyys

Perheen harrastuskulttuurin lisäksi ja jopa sitä merkittävämpänä näyttäytyy kavereiden kanssa vietettävä aika. Se on erittäin tärkeä nuorten vapaa-ajanvieron valinnoissa. Hankkeen perusteella vahvistui se oletus, että nuori voi harrastaa mitä vain, jos tärkeät kaveritkin niin tekevät. Parasta nuorten mielestä on omaehtoinen toiminta ystävien kanssa ja sen jälkeen perheen kanssa vietetty vapaa-aika. Kavereiden kanssa ei välttämättä tehdä mitään erityistä, vaan hengataan. Nuoret arvostavat kaverisuhteita niin paljon, että niiden katsotaan luovan elämään enemmän tyytyväisyyttä kuin työ, koulutus ja aineellinen hyvinvointi.²⁰

Jos nuorella ei aiemmin ollut ystäviä tai kavereita, hyvä vapaa-aika hankkeen tavoitteena oli lähentää oman luokan oppilaita toisiinsa ja näin tuoda nuorelle koululuokallinen ystäviä. Tarkoitus oli, että nuorten sosiaaliset taidot kohenevat sosiaalisten tilanteiden ja tilaisuuksien lisääntyessä. Yksi nuorisotyön tehtävistä on työelämätaitojen vahvistaminen. Sosiaaliset taidot ovat työelämässä keskeisiä, niin myös vapaaajalla. Vapaa-ajanohjaus voi tukea nuorta ja vahvistaa hänen sosiaalisia taitojaan.²¹

Tavoitteeseen ei kuitenkaan täysin päästy. Hankkeen lopussa kymmenen prosenttia kaikista nuorista kertoi, ettei heillä ole yhtään ystävää. Tämä oli enemmän kuin hankkeen alkaessa. Nuorten lukumääränä tämä tarkoittaa, että hankkeen lopussa oli seitsemän nuorta, joilla ei ole yhtään ystävää. Heistä kuusi oli kohdeluokilla. Sekä hankkeen alussa että puolivälissä vailla yhtään ystävää oli kolme nuorta.²²

Mahdollisuudet erikielisten tai eri kulttuureista tulevien kanssa ystäväystymiseen olisivat hankkeessa olleet erinomaiset. Useampi kuin joka kolmas kertoi puhuvansa kotonaan muutakin kieltä kuin suomea. Näitä kieliä oli kaiken kaikkiaan yli 30 eikä yksikään niistä ollut ruotsi tai saame.²³

Hyvä vapaa-aika hankkeen mukaan suomessa maahanmuuttotilastaisesta nuoret pitävät ystäväystymistä erityisesti kantaväestön nuorten kanssa vaikeana. Yksinäisyys lisää selvästi radikalisoitumisen ja pahimmillaan ääriliikkeiden rekrytoinnin kohteiksi joutumisen riskiä.²⁴

2.1.4. Koulujen kerhotoiminta

¹⁹ Hyvä vapaa-aika –parasta oppia, 2017.

²⁰ Hyvä vapaa-aika –parasta oppia, 2017.

²¹ Hyvä vapaa-aika – parasta oppia, 2017.

²² Hyvä vapaa-aika – parasta oppia, 2017.

²³ Hyvä vapaa-aika – parasta oppia, 2017.

²⁴ <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/a1438225164589>

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Strategiaohjelmassa 2013-2016 tavoitteena oli, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus harrastukseen. Tavoitteena oli lisätä ryhmälähtöiseen harrastustoimintaan osallistuvien nuorten määrää. Tavoite liittyi kaupungin strategiaohjelman kohtaan hyvinvoiva helsinkiläinen.

Tehdyt toimenpiteet ja tavoitteen toteutuminen

Kaupungin strategiaohjelman 2013-2016 tavoitetta, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus harrastukseen, on opetustoimessa toteutettu järjestämällä kerhotoimintaa kouluissa. Lisäksi kouluissa on kehitetty Liikkuva koulu -ohjelman koulukohtaisia tavoitteita.²⁵ Liikkuva koulu -ohjelmasta on kerrottu arviointimuistion kohdassa 2.4.2.

Koulun kerhotoiminta voidaan lukea osaksi koulujen laajempaa harrastetoimintaa. Kerhotoimintaa on järjestetty aikaisempien vuosien kokemusten ja haasteiden pohjalta. Rahoitus on haettu Opetushallituksen kerhotoiminnan erillisavustuksena. Tavoitteena on ollut huomioida erityisesti yläasteikäisten oppilaiden kiinnostuksen kohteita ja löytää alueellisia yhteistyörakenteita ja työmenetelmiä, jotka luonnollisesti linkittyvät osaksi koulujen harraste- ja vapaa-ajan verkostoja. Tärkeä tavoite on ollut saada lapset ja nuoret osallistumaan koulun kerhoihin sekä koulun aikuiset huomioimaan lasten kanssa yhdessä pohditut sisällölliset kiinnostuksen kohteet. Tavoitteena on ollut myös huomioida kerhotoiminnan rakenteen suomat mahdollisuudet joustavien lukujärjestysten ja työjärjestysten laadinnassa. Lisäksi tavoitteena oli koota eri hankkeiden tavoitteita yhteen ja ohjata kouluja hyödyntämään hankkeissa olevaa osaamista laajemmin.²⁶

Kerhotoiminnan erityisavustus jaetaan kouluille vuosittain tammikuussa suhteutettuna koulun oppilasmäärään. Rahoitus jaettiin kaupungin suomen- ja ruotsinkielisille kouluille. Rahoitusta saivat kaikki muut koulut paitsi sairaalakoulu. Koulujen ei tarvinnut hakea rahoitusta erikseen. Suhteutettuna oppilasmäärään kerhotoiminta ei kata kaikkia ikäluokkia. Kerhotoiminnan laajuus on säilynyt melko samantasoisena vuosittain, mutta voidaan kuitenkin sanoa, että opetushallituksen avustus on hieman pienentynyt viime vuosina. Lukuvuoteen 2016-2017 verrattaessa on nähtävissä laskua järjestettyjen kerhojen ja kerhojen osallistujamäärissä. Kerhojen kesto on ollut keskimäärin 15 viikkoa ja ryhmäkoko noin 15 oppilasta/kerho.²⁷ Alla taulukossa 2 on esitetty koulujen kerhotoiminnan budjetti ja osallistujamäärät lukuvuonna 2016-2017.

Taulukko 2 Koulujen kerhotoiminnan talous- ja määrätietoja Helsingissä 2016-2017.

Opetushallituksen myöntämä valtionavustus 75 %	200 000 euroa
Valtionavustuksen saajan oma rahoitus 25 %	66 667 euroa
Opetushallituksen päätöksen mukaiset hyväksytyt kokonaismenot	266 667 euroa
Oppilaskohtainen kustannus osallistujaa kohden noin	25 euroa
Perusopetusta antavien koulujen määrä	119 kpl
Osallistuvien koulujen määrä	119 kpl
Toteutuneiden kerhojen määrä	560 kpl
Toteutuneiden kerhotuntien määrä	8400 kpl
Osallistuvien alakoulun oppilaiden määrä	9500 oppilasta

²⁵ Kasko, palveluvastaava, 7.2.2018.

²⁶ Kasko, palveluvastaava, 7.2.2018.

²⁷ Kasko, palveluvastaava, 7.2.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Osallistuvien yläkoulun oppilaiden määrä

1000 oppilasta

Koulun kerhotoimintaa on järjestetty rinnan muun harrastetoiminnan kanssa, joka klo 17.00 saakka noudattaa periaatteita maksuttomana ja matalan kynnyksen toimintana. Eri kerhot ovat täydentäneet toisiaan hyvin, jolloin kerhotoimintaa on ollut joissakin kouluissa tarjolla viikon jokaisena koulupäivänä. Koulujen kerhotoimintaa on järjestetty pääsääntöisesti koulupäivän jälkeen, ennen klo 16.00. Koulujen kerhotoiminta on ollut suunnitelmallista siten, että kerhotoiminta kirjataan koulujen vuosittaiseen työsuunnitelmaan.²⁸

Opetustoimen kyselyn mukaan koulut nimesivät suosituimmiksi kerhoiksi erilaiset liikuntakerhot. Seuraavaksi suosituimpia olivat monia eri kieliä sisältävät kielikerhot sekä nikkarointi- ja luontokerhot. Digitaalisuus on kasvanut selvästi kerhojen sisällöissä. Näitä kerhoja ovat olleet esimerkiksi Digiagenttikerho, robottikerho, vloggauskerho, koodauskerho ja Beebot-kerho.²⁹

Kerhotoimintaa on tarjottu pääsääntöisesti yhteiskerhoina, mutta esimerkiksi tytöillä on ollut myös omia tanssikerhoja tai muita tyttökerhoja. Tytöt ovat poikia innokkaampia osallistumaan koulun kerhotoimintaan.³⁰

Koulut ovat tarjonneet niin sanottuja kutsukerhoja yhdessä koulun oppilashuoltohenkilökunnan ja vanhempien yhteistyönä. Kerhot ovat tarjonneet lajikokeiluja ja tutustumisia, joihin lapset ja nuoret ovat voineet ilmoittautua kun mielenkiinto on saatu herätettyä. Oppilailta on kysytty, mitkä kerhoaineet heitä kiinnostavat ja tarjontaa on pyritty järjestämään sen mukaisesti.³¹

Yläasteikäisten nuorten kiinnostus kerhotoimintaa kohtaan ei kasvanut niin kuin ennakolta arvioitiin. Kerhoihin osallistui edelleen paljon niitä nuoria, jotka muutenkin ovat aktiivisia ja kiinnostuneita uusien asioiden oppimisesta ja uusien haasteiden kohtaamisesta. Vastaavasti huomattiin, että ne nuoret, jotka eivät olleet kerhoista kiinnostuneita olivat kiitettävän aktiivisia Liikkuva koulu –ohjelman välituntitoiminnan käyttäjiä esimerkiksi mobiilipelien kautta.³²

Opettajien kiinnostus toimia koulujen kerhotoiminnan ohjaajina oli viime vuonna selkeästi vähäisempi kuin aikaisempina vuosina. Kouluilta on tullut opetusvirastoon yhteydenottoja, joissa on näkynyt opettajien työ määrän kasvu ops-työn ja lukuisten erillisten hankkeiden johdosta. Opetusviraston mukaan koulujen kerhotoiminnan ohjaajista 95 prosenttia on kuitenkin edelleen opettajia. Koulun muun henkilökunnan osuus kerhotoiminnan ohjaajista on 3 prosenttia ja kolmannen sektorin osuus on 2 prosenttia.³³

Koulujen oppilaskunnat järjestävät vuosittain kyselyn tai muulla tavoin kartoittavat lasten ja nuorten kerhotoiveita. Niiden pohjalta pyritään rakentamaan koulukohtainen

²⁸ Kasko, palveluvastaava, 7.2.2018.

²⁹ Kasko, palveluvastaava, 7.2.2018.

³⁰ Kasko, palveluvastaava, 7.2.2018.

³¹ Kasko, palveluvastaava, 7.2.2018.

³² Kasko, palveluvastaava, 7.2.2018.

³³ Kasko, palveluvastaava, 7.2.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

kerhotarjotin, jossa huomioidaan mahdollisimman monipuolisesti tarpeet ja eri ikäiset oppilaat.³⁴

Monella koululla on oltu kiitollisia kerhorahan tarjoamista mahdollisuuksista ja siitä, että koulun tiloissa järjestetyt maksuttomat kerhot ovat olleet todellisia harrastetoiminnan vaihtoehtoja monelle lapselle.³⁵

Viimeisen kolmen vuoden aikana Helsingin opetustoimelle on myönnetty noin 774 000 euroa koulujen kerhotoiminnan järjestämiseen. Koulujen omavastuuosuus on ollut noin 25-30 prosenttia.³⁶

Kerhotoimintaan liittyvä kysely peruskoulujen rehtoreille

Koulujen kerhotoiminnasta tehtiin sähköinen kysely peruskoulujen rehtoreille. Kysely lähetettiin kaikille peruskoulujen rehtoreille. Kysely lähti noin 120 sähköpostiosoitteeseen. Vastauksia kyselyyn saatiin 41 kappaletta. Kyselyn vastausprosentti oli 34.

Perusopetus on jaettu viiteen maantieteelliseen alueeseen, jotka ovat

- eteläinen ja keskinen alue,
- läntinen ja pohjoinen alue,
- koillinen alue,
- itäinen alue ja
- kaakkoinen alue.

Vastaajista 39 prosenttia oli eteläisen ja keskisen alueen vastaajia, 23 prosenttia oli läntisen ja pohjoisen alueen vastaajia, 13 prosenttia oli koillisen alueen vastaajia, 15 prosenttia oli itäisen alueen vastaajia ja 10 prosenttia oli kaakkoisen alueen vastaajia. Vastauksien mukaan koulut ovat erikokoisia, pienimmässä koulussa oli 50 oppilasta ja suurimmassa 978 oppilasta.

Rehtoreilta kysyttiin, minkälaista kerhotoimintaa koulussanne järjestetään. Vastauksien mukaan kouluissa oli muun muassa liikuntakerhoja, taidekerhoja, kulttuurikerhoja, pelikerhoja, kielikerhoja, luontokerhoja, nikkarointikerhoja, digikerhoja ja läksykerhoja (kuva 1). Avoimissa vastauksissa tuli lisäksi esille myös muuta kerhotoimintaa. Oppilaille oli tarjolla muun muassa shakkikerhoja, retkeilykerhoja, orkesterikerhoja, ohjelmointikerhoja, sirkuskerhoja, kuorokerhoja, kotitalouskerhoja ja käsityökerhoja. Rehtoreilta kysyttiin, montako erilaista kerhoa koulussanne on. Vastauksien mukaan koulussa toimi usein yli viisi erilaista kerhoa.³⁷

³⁴ Kasko, palveluvastaava, 7.2.2018.

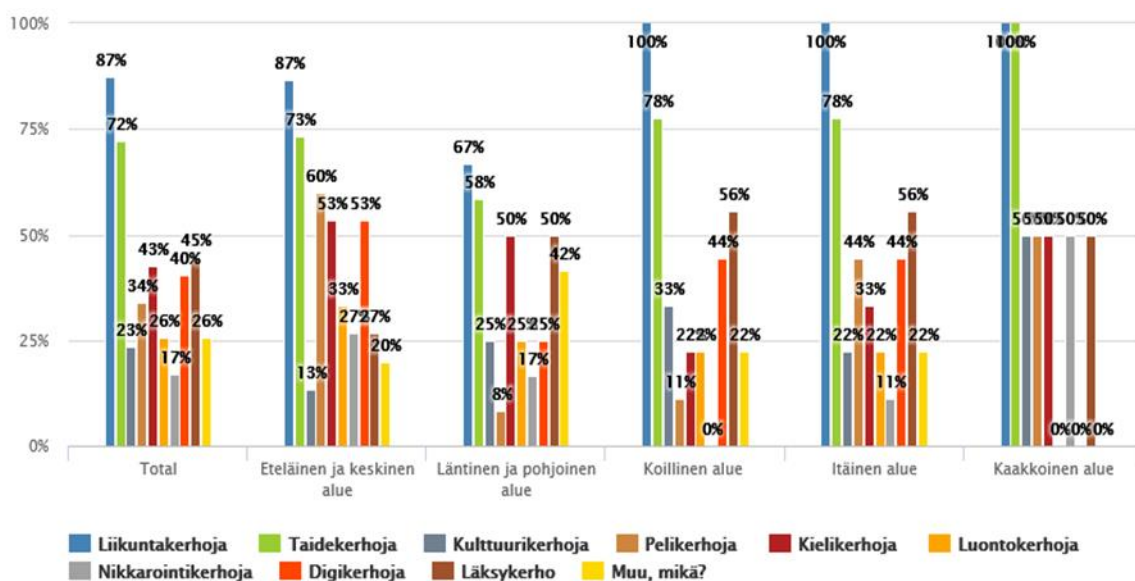
³⁵ Kasko, palveluvastaava, 7.2.2018.

³⁶ Kasko, palveluvastaava, 7.2.2018.

³⁷ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

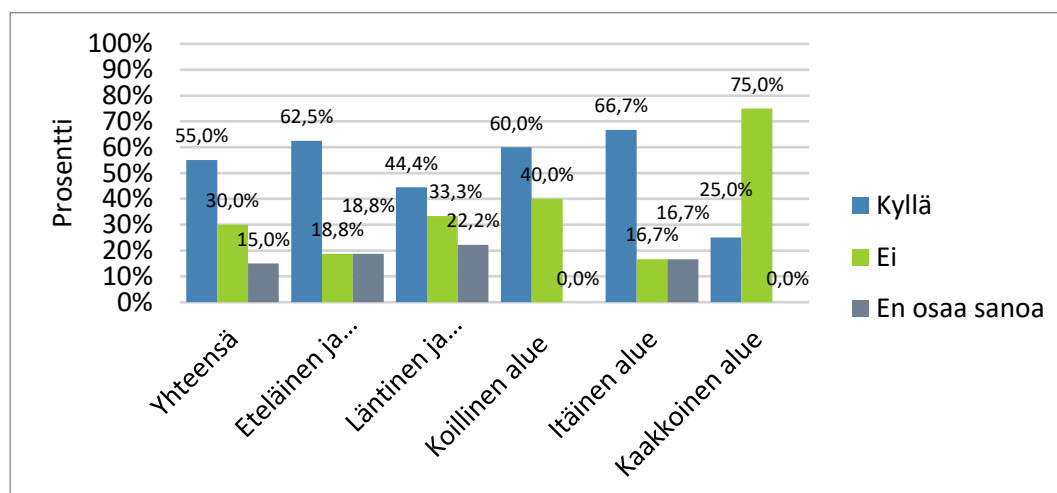

Kuva 1 Kerhotoiminta alueittain.

Kyselyn mukaan, kerhotoimintaa järjestetään usein koulupäivän jälkeen. 89,7 prosenttia vastaajista kertoi, että kerhotoimintaa järjestetään koulupäivän jälkeen. Kukaan ei vastannut, että kerhotoimintaa järjestetään ennen koulupäivää aamulla tai keskellä päivää. Vaihtoehdon muu valitsi 10,3 prosenttia.³⁸

Vastaajista suurin osa oli sitä mieltä, että kerhotoimintaa on riittävästi tarjolla. Vastaajista 55 prosenttia vastasi kysymykseen onko kerhotoimintaa riittävästi tarjolla, kyllä. Ei -vastauksia oli 30 prosenttia (kuva 2).³⁹

Alueellisesti tarkastellen itäisellä alueella oli eniten eli 66,7 prosenttia vastaajista sitä mieltä, että kerhotoimintaa on riittävästi tarjolla. Kaakkoisella alueella 75 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että kerhotoimintaa ei ole riittävästi tarjolla (kuva 2).⁴⁰

Kuva 2 Kerhotoiminnan riittävyys alueittain.

³⁸ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.³⁹ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.⁴⁰ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kyselyyn vastanneiden mukaan, lähes puolet eli 48,7 prosenttia vastaajista koki, että tytöt ja pojat osallistuvat kerhotoimintaan yhtä paljon. 12,8 prosenttia vastasi, että tytöt osallistuvat enemmän ja 15,4 prosenttia vastasi, että pojat osallistuvat enemmän. Melko iso osa (yli 20 prosenttia) vastaajista ei osannut sanoa miten osallistuminen jakautuu tyttöjen ja poikien kesken.⁴¹

Kyselyyn vastanneiden mukaan, hyvin suuri osa eli 74,4 prosenttia vastaajista koki, että kerhotoiminnan ohjaajia on riittävästi tarjolla. 23,1 prosenttia koki, ettei ohjaajia ole riittävästi tarjolla. Syyksi, miksi kerhotoiminnan ohjaajia ei ole riittävästi tarjolla, vastaajat arvelit rahoituksen puutteen tai että opettajat eivät ehdi, jaksa tai pysty pitämään kerhoja omien tuntiensa ohella. Lisäksi mainittiin, että alueen toimijat, kuten yhdistykset voisivat olla vielä aktiivisemmin tarjoamassa kerhoja kouluille, koska rehtorin työaika ei millään riitä siihen, että hän olisi myös tässä asiassa aloitteentekijä.⁴²

Kyselyyn vastanneiden mukaan, koulujen kerho-ohjaajana toimii usein opettaja, tämän vaihtoehdon valitsi 35 prosenttia vastaajista. Kerho-ohjaaja on usein myös ns. kolmannen sektorin edustaja, tämän vaihtoehdon valitsi 30 prosenttia vastaajista. Lisäksi jokin muu taho -vaihtoehdon valitsi 35 prosenttia vastaajista. Avoimissa vastauksissa eräs vastaaja kertoi, että myös oppilaat itse ovat vetäneet kerhoja, mutta siinä tapauksessa aikuinen on ollut valvojana. Toisinaan entisiä oppilaita tai yläasteen oppilaita on ollut mukana vetämässä kerhoja nuoremmille oppilaille. Koulunkäynnin ohjaajat tai vanhemmat eivät toimineet kerho-ohjaajina kyselyyn vastanneiden mukaan ollenkaan.⁴³

Koulutilojen iltapäiväkäytön toiminnallinen tavoite toteutui

Kaupunginvaltuuston 30.11.2016 talousarviossa 2017 opetusvirastolle vahvistama toiminnallinen tavoite liittyen lasten ja nuorten harrastuksiin oli kehittää lasten, nuorten ja perheiden aktiivista toimintaa ja vahvistaa osallisuutta siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus johonkin harrastukseen. Tavoitteelle asetettu mittari oli, että vähintään 40:ssä suomenkielisessä ja viidessä ruotsinkielisessä peruskoulussa koulun tiloja käytetään koulun jälkeen iltapäiväisin harrastustoimintaan.⁴⁴ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan suunnittelupäällikön mukaan tavoite toteutui koska, että 76:ssa suomenkielisessä peruskoulussa ja seitsemässä ruotsinkielisessä peruskoulussa järjestettiin harrastustoimintaa koulupäivän jälkeen.⁴⁵

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.10.2017 tehdyllä arviointikäynnillä saadun tiedon mukaan koulujen kerhotoimintaan on kohdennettu lisää määrärahoja. Kerhoissa ryhmäkoko oli keskimäärin 15 oppilasta. Arviointikäynnillä saadun tiedon mukaan suosituimpia kerhoja ovat olleet erilaiset liikuntakerhot. Myös kieli- ja digikerhot sekä nikkarointi- ja luontokerhot ovat olleet suosittuja. Arviointikäynnillä tuli esille, että koulutilojen käyttö kerhotoimintaan iltapäivisin on koulun rehtorin päätöksellä maksutonta. Opetuslautakunta on päätöksessään 23.3.2010 määritellyt periaatteet, jotka

⁴¹ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

⁴² Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

⁴³ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

⁴⁴ Talousarvio 2017, Kvsto 30.11.2016.

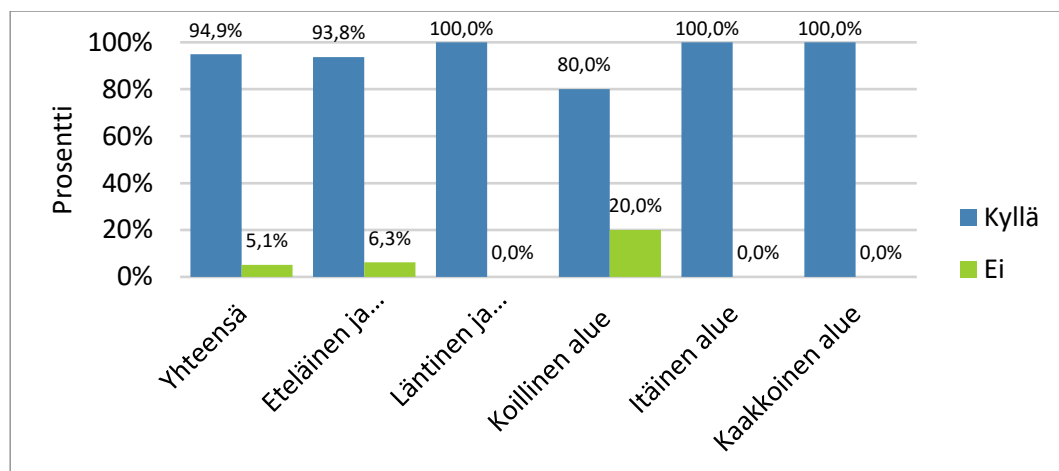
⁴⁵ Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, suunnittelupäällikkö, 6.3.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

oikeuttavat koulun ja oppilaitoksen rehtorin myöntämään tiloja maksutta ennen klo 17.⁴⁶

Rehtoreille osoitetussa sähköisessä kyselyssä kysyttiin, käytetäänkö koulunne tiloja koulupäivän jälkeen iltapäivisin harrastustoimintaan. Edellä mainittua kysymystä alueellisesti tarkasteltaessa ei alueiden välillä ollut isoja eroja. Läntisellä ja pohjoisella alueella sekä itäisellä ja kaakkoisella alueella kaikki vastaajat kertoivat, että koulun tiloja käytetään koulupäivän jälkeen iltapäivisin harrastustoimintaan. Eteläisellä ja keskisellä alueella 93,8 prosenttia ja koillisella alueella 80 prosenttia vastasi kysymykseen kyllä (kuva 3).⁴⁷

Kuva 3 Koulutilojen käyttö kerhotoimintaan alueittain.

Rehtoreilta kysyttiin, olisiko koulutilojenne käyttöä mahdollista lisätä lasten ja nuorten harrastustoimintaa varten. Suurin osa vastaajista eli 77,5 prosenttia koki, että koulutilojen käyttöä olisi mahdollista lisätä ja 22,5 prosenttia vastasi kysymykseen kielteisesti. Kysymystä alueellisesti tarkasteltaessa eroja oli jonkin verran. Koillisella ja kaakkoisella alueella kaikki vastaajat vastasivat kysymykseen kyllä. Itäisellä alueella 83,3 prosenttia, eteläisellä ja keskisellä alueella 68,8 prosenttia ja läntisellä ja pohjoisella alueella 66,7 prosenttia vastasi, että koulutilojen käyttöä olisi mahdollista lisätä lasten ja nuorten harrastustoimintaa varten (kuva 4).⁴⁸ Vastausten mukaan etenkin koillisella ja kaakkoisella alueella koulujen tilojen käyttöä harrastustoimintaan olisi mahdollista vielä lisätä.

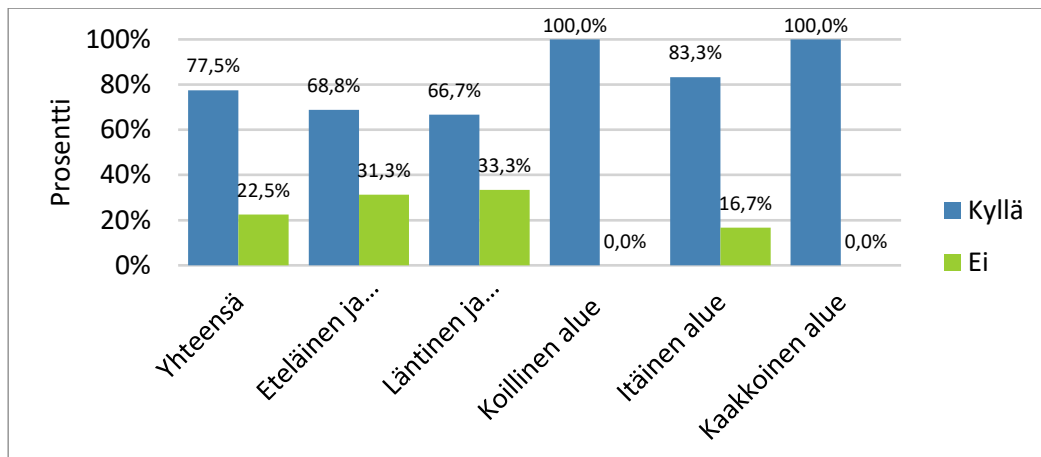
⁴⁶ Arviointikäynti, kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, 4.10.2017.

⁴⁷ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

⁴⁸ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

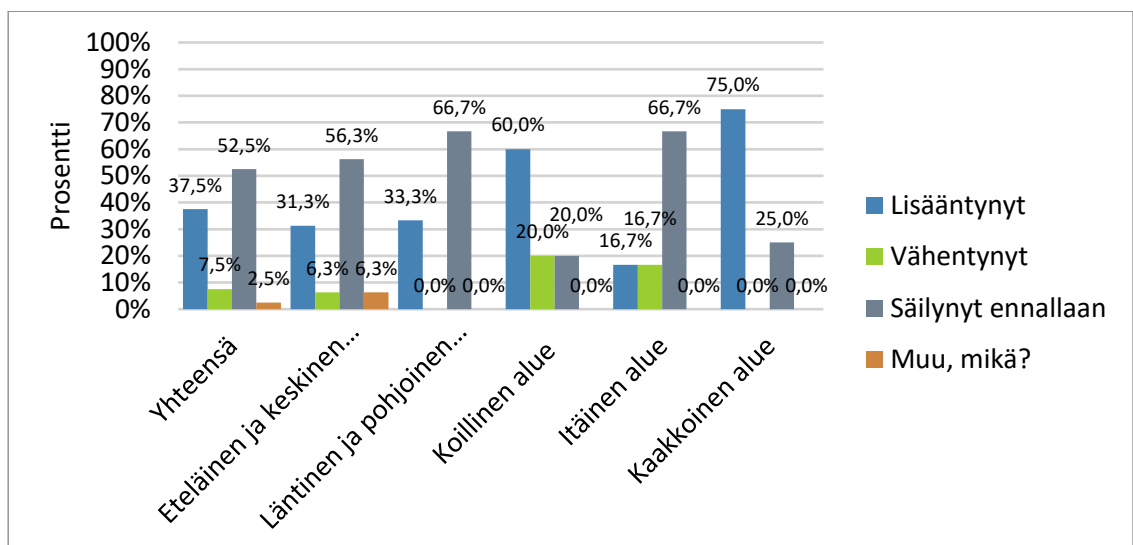
Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuva 4 Mahdollisuus lisätä koulutilojen käyttöä harrastustoimintaan alueellisesti.

Ryhmälähtöiseen harrastustoimintaan osallistuvien nuorten määrä ja kehitys

Opetustoimessa koululaisten ryhmälähtöistä harrastustoimintaa on pyritty lisäämään järjestämällä koulun kerhotoimintaa. Rehtoreilta kysyttiin, onko koulunne kerhotoiminta lisääntynyt, vähentynyt vai säilynyt ennallaan strategiakauden 2013-2016 aikana. Kyselyyn vastanneiden mukaan ja alueellisesti tarkasteltuna kaakkoisella alueella oli eniten eli 75 prosenttia vastaajista sitä mieltä, että kerhotoiminta on lisääntynyt. Koillisella alueella puolestaan oli eniten eli 20 prosenttia vastaajista sitä mieltä, että kerhotoiminta on vähentynyt. Kaikkia vastauksia yhteensä tarkasteltaessa vastaajista 52,5 prosenttia oli sitä mieltä, että kerhotoiminta on säilynyt ennallaan, 37,5 prosentin mielestä kerhotoiminta on lisääntynyt ja 7,5 prosentin mielestä kerhotoiminta on vähentynyt strategiakauden aikana (kuva 5).⁴⁹

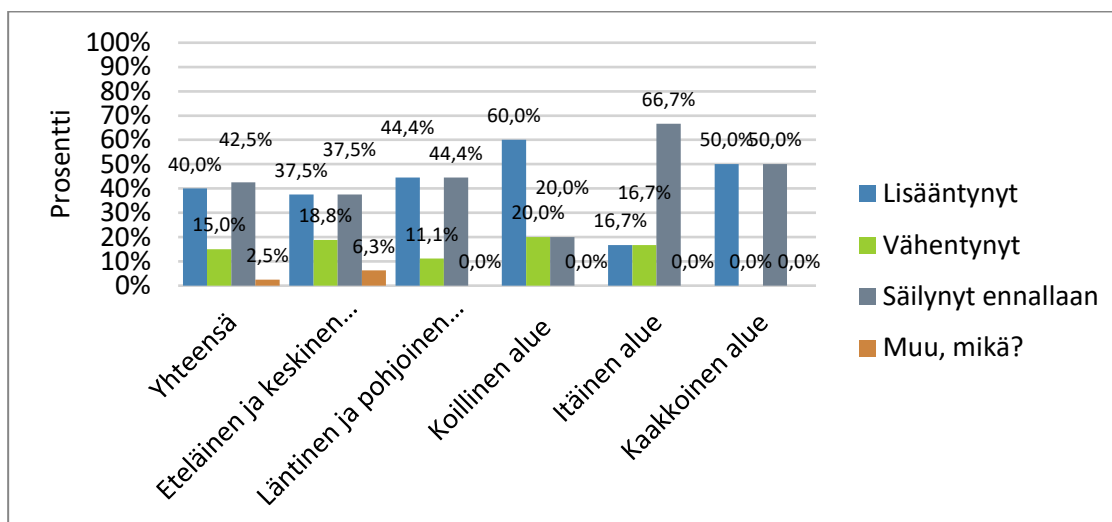
Kuva 5 Kerhotoiminnan lisääntyminen, vähentyminen, säilyminen ennallaan alueellisesti.

Rehtoreilta kysyttiin, onko koulunne kerhotoimintaan osallistuvien lasten määrä lisääntynyt, vähentynyt vai säilynyt ennallaan strategiakauden 2013-2016 aikana.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Vastaajista enemmistön mielestä kerhotoimintaan osallistuvien lasten määrä on säilynyt ennallaan. Tätä mieltä oli 42,5 prosenttia vastaajista. Kyselyyn vastanneiden mukaan ja alueellisesti tarkasteltuna koillisella alueella oli eniten vastaajista eli 60 prosenttia sitä mieltä, että kerhotoimintaan osallistuvien lasten määrä on lisääntynyt. Koillisella alueella oli myös eniten vastaajia eli 20 prosenttia sitä mieltä, että kerhotoimintaan osallistuvien lasten määrä on vähentynyt (kuva 6). Vaikuttaisi siltä, että koillisella alueella on mahdollisesti paljon koulukohtaisia eroja kerhotoimintaan liittyen.⁵⁰

Kuva 6 Kerhotoimintaan osallistuvien lasten määrän lisääntyminen, vähentyminen, säilyminen ennallaan alueellisesti.

Harrastuksista tiedottaminen on tärkeää

Peruskoulujen rehtoreilta kysyttiin, miten löydetään ne lapset, joilla ei ole lainkaan harrastuksia. Kyselyn mukaan, kouluissa pitää mainostaa harrastusmahdollisuuksista enemmän. Kerhotoiminnasta pitää informoida kattavasti, esimerkiksi Wilman ja seinäjulisteiden avulla tai iltapäivätoiminnan järjestäjien kuten seurojen toimesta. Oppilashuollon tulee kannustaa lapsia ja nuoria harrastuksiin. Kyselyn mukaan joissakin tapauksissa kuraattori on ohjannut oppilasta harrastusten pariin. Opettaja voi ottaa harrastusasian esille tavatessaan oppilaan vuotuisissa palaverissa. Kyselyn mukaan, jokainen perhe käy ainakin kerran vuodessa keskustelemassa luokanopettajan tai luokanohjaajan kanssa. Näissä vuosittaisissa koulun ja kodin tapaamisissa voidaan selvittää harrastusasiaa. Huoltajat tulee saada tietoiseksi koulun kerhotoiminnasta, koska jos huoltajat tietävät toiminnan sisällöstä, ajankohdasta ja paikasta, on heidän helpompi lähettää lapset kerhoihin. Erään vastauksen mukaan monialaisten asiantuntijaryhmien, yhteisöllisen hyvinvointiryhmän sekä opetushenkilöstön oppilaantuntemuksen kautta oppilaita tulee ohjata harrastusten pariin.⁵¹

Kyselyn vastauksissa tuli esille, että oppilaita tulee tutustuttaa erilaisiin harrastuksiin sekä houkutella lapsia koulutunneilla harrastusten pariin. Kolmannen sektorin toimijoiden tulee olla näkyvämmiin esillä koulussa ja tarjota muutamien kokeilujen kautta tutustumisia uusiin harrastuksiin. Lasten ja nuorten harrastuksia tulee tukea myös

⁵⁰ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

⁵¹ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

taloudellisesti. Kerhojen tulee olla mielekkäitä ja kerhotoimintaa tulee tukea siten, että kulut ovat hyvin pienet perheille.⁵²

Muutaman vastauksen mukaan koulun oppilailla on jopa liikaa harrastuksia. Ongelmana saattaa olla lasten kuormittuminen liiallisesta harrastamisesta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus myös joutenoloon ja palautumiseen.⁵³

Oppilaita pyritään ohjaamaan harrastusten pariin useiden painotusten kautta. Luokanopettajan ja luokanohjaajan rooli on suuri. Vastausten mukaan koululla on mahdollisuus kartoittaa oppilaiden harrastukset ja tiedottaa kerhotoiminnasta kohdenneusti niitä oppilaita, joilla ei ole harrastuksia. Koulun henkilökunta eli opettajat, avustajat, kuraattori ja terveydenhoitaja tuntevat oppilaat hyvin ja he myös tietävät harrastavatko oppilaat jotain vai eivät. Lapsia voi parhaiten kannustaa harrastusten pariin kavereiden ja vanhempien avulla.⁵⁴

Vastausten mukaan, sopivan kerhon puuttuminen vaikeuttaa harrastuksen aloittamista. Erään vastauksen mukaan kokkikerho vetäisi lapsia, mutta kerholta puuttuu vetäjä. Joskus lapset eivät ole tietoisia harrastuksista tai aina ei uskalleta mennä kokeilemaan uutta harrastusta. Eräs koulu tarjosi Teakwondo-kokeilutunnin sekä Capoi- n- näytetunnin koulun jokaiselle luokalle. Oppilaat ovat olleet hyvin innoissaan kokeilu- ja näytetunneista.⁵⁵

Harrastusten maksuttomuus

Vastauksissa nousi esille, että vaikka kerhotoiminta on maksutonta silti perheen taloudellinen tilanne saattaa olla este harrastukselle. Harrastukset saattavat olla kalliita varusteiden ja osallistumisen myötä. Jotkut erityisvälineitä vaativat lajit voivat olla hyvin kalliita. Matkakustannukset saattavat nousta joidenkin oppilaiden kohdalla korkeiksi. Myös matka-aika voi olla joidenkin oppilaiden kohdalla pitkä ja haastava. Matka voi olla haastava myös siksi, että oppilas ei osaa tai uskalla kulkea yksin ja itsenäisesti pitkiä matkoja. Jos oppilas on koulukuljetuksen piirissä, tämä voi vaikeuttaa sopivan ajan löytämistä harrastukselle. Koulukuljetukset toteutetaan sovittun aikataulun mukaan eikä niissä voida huomioida yksilöllisiä aikatauluja harrastuksista johtuen.⁵⁶

Osallisuuden lisääminen, vahvistaminen

Rehtoreilta kysyttiin, onko oppilailta ja heidän vanhemmiltaan kysytty millaista kerhotoimintaa pitäisi järjestää. 81,6 prosenttia vastasi kysymykseen kyllä. Ei -vastauksia oli 13,2 prosenttia. Alueellisesti tarkasteltaessa koillisella alueella kaikki vastaajat kertoivat kysyneensä asiaa oppilailta ja heidän vanhemmiltaan. Läntisellä ja pohjoisella sekä kaakkoisella alueella 25 prosenttia vastaajista ilmoitti, että kerhotoiminnan järjestämisestä ei ole kysytty oppilaiden ja vanhempien mielipidettä (kuva 7).⁵⁷

⁵² Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

⁵³ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

⁵⁴ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

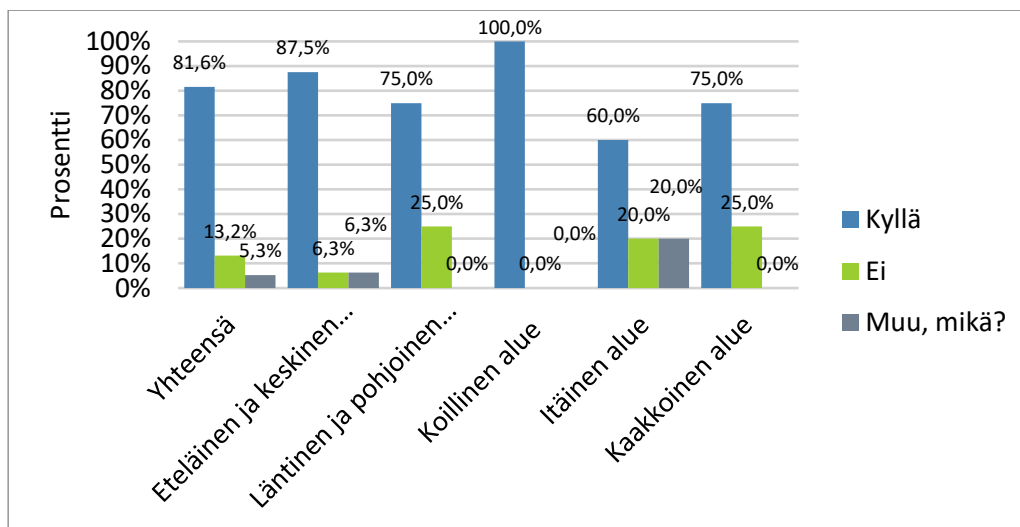
⁵⁵ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

⁵⁶ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

⁵⁷ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuva 7 Vanhemmilta kerhotoiminnasta kysyminen alueellisesti.

Kyselyn avoimissa vastauksissa vastaajat toivat esille muun muassa tapoja, miten oppilaita ja oppilaiden vanhempia on osallistettu ja miten heiltä on kysytty millaista kerhotoimintaa pitäisi järjestää. Vastausten mukaan huoltajilta on kysytty Wilman kautta sekä vanhempainilloissa kerhotoiminnan järjestämisestä. Lähinnä on kysytty kerhotoiminnan järjestämispaikoista ja kiinnostuksen kohteista. Vanhempainyhdistys on ollut harrastusasiassa aloitteellinen ja heidän kanssaan käydään jatkuvaa keskustelua kerhotoiminnasta. Joissakin kouluissa on pidetty ideariihijä ja tarjottu mahdollisuutta pitää kerhoja. Vastausten mukaan osallistamista on tehty johtokunnan kautta ja opettajien sekä huoltajien keskinäisissä keskusteluissa. Oppilaat ovat vastanneet valtakunnalliseen harrastekyselyyn ja sitä kautta saadaan myös tietoa harrastustoi-veista. Lisäksi oppilaskunnan kautta on kartoitettu toiveita kerhotoiminnan järjestä-misestä. Joskus oppilaat ovat osoittaneet jonkin oppiaineen kautta kiinnostusta asi-aan, jonka johdosta kerhoa on alettu järjestämään.⁵⁸

Kerhotoiminnan kehittäminen tulevaisuudessa

Joidenkin rehtoreiden mielestä kolmannen sektorin toimijoiden tulo kerhonpitäjiksi on vilkastuttanut kerhotoimintaa. Jotkut kyselyyn vastaajat olivat sitä mieltä, että kerhot pitäisi ulkoistaa kokonaan pois koulun toiminnasta. Opettajien työaika menee ope-tustyöhön ja kaikkeen siihen liittyvään eikä energiaa ole enää kerhotoimintaan. Vas-tauksissa tuli esille, että kerhotoiminnan tarjontaa tulee edelleen lisätä ja monipuolis-taa. Toisaalta, jotkut vastaajat katsoivat, että kerhotoimintaa on tällä hetkellä hyvin monipuolisesti tarjolla. Eräs pieni koulu toi esille, että pienen koulun resurssit eivät anna mahdollisuutta yhdenkään kerhotunnin pitämiseen. Isojen ja pienien koulujen mahdollisuudet tarjota kerhotoimintaa saattavat olla hyvin erilaiset. Vanhempainyh-distyksen työ kerhotoiminnan hyväksi koetaan arvokkaana. Vanhemmat tuntevat oman alueensa hyvin ja heidän tietämystään tulee hyödyntää. Joissakin vastauk-sissa toivottiin, että koulun ovet olisivat avoinna myös iltaisin ja useammat tahot osal-listettaisiin kerhotoiminnan suunnitteluun, esimerkiksi koulutulokkaat ja heidän huol-tajansa.⁵⁹

⁵⁸ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

⁵⁹ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Rehtoreiden vastauksissa tuli esille kerhotoiminnan koordinointi. Erään vastaajan mukaan kerhotoiminnalla tulee olla vastuuhenkilö, joka suunnittelee, tiedottaa ja vastaa kerhotoiminnan järjestelyistä. Joissakin vastauksissa toivottiin, että kasvatuksen ja koulutuksen toimiala koordinoisi kerhotoimintaa enemmän. Vastauksissa liikunta-kerhojen todettiin olevan suosittuja. Erään vastauksen mukaan liikuntasaliloja pitäisi olla enemmän, että kerhotoimintaa voitaisiin lisätä.⁶⁰

2.1.5. Avustukset kerhotoimintaan

Opetushallitus myöntää valtionavustuksia koulujen kerhotoiminnan kehittämiseen. Valtionavustuspäätösten mukaan avustukset ovat olleet vuosina 2013-2017 seuraavat (taulukko 3):

Taulukko 3 Valtionavustukset kerhotoimintaan 2013-2017.

Vuosi	Opetushallituksen päätöspäivämäärä.	Valtionavustus opetushallitukselta, euroa.	Omarahoitus %	Hakijan omarahoitus osuus, euroa.	Yhteensä euroa.
2017	18.5.2017	175 000	30	75 000	250 030
2016	11.5.2016	180 000	30	77 143	257 173
2015	14.4.2015	200 000	25	66 667	266 692
2014	3.4.2014	280 000	25	93 333	373 358
2013	15.4.2013	280 000	25	93 333	373 358

Taulukon mukaan kunnan omarahoitusosuus on kasvanut 25 prosentista 30 prosenttiin. Kerhotoiminnan valtionavustus vuodesta 2013 vuoteen 2017 on vähentynyt 38 prosenttia.

2.2. Nuorison palvelukokonaisuus

Nuorison palvelukokonaisuus eli entinen nuorisoasiainkeskus tuottaa yhdessä nuorten kanssa kulttuuripalveluita ja harrastuksia. Lisäksi palvelukokonaisuus edistää nuorten yhteiskunnallista osallistumista ja tarjoaa nuorille tukea ja neuvontaa. Nuorison palvelukokonaisuus huolehtii nuorisotyöstä ja nuorisopolitiikasta. Nuorisotyötä tehdään nuorisotaloissa, muissa toimipaikoissa ja projekteissa. Lisäksi virasto tukee nuorisojärjestöjä ja nuorten ryhmiä. Nuorisotyön palvelukokonaisuuden vuosibudjetti on noin 31 milj. euroa.⁶¹ Palvelukokonaisuuden harrastuksiin liittyvinä sitovina tavoitteina vuonna 2017 oli nuorten pienryhmien määrä ja ruutibudjetin vakinaistaminen.

2.2.1. Lainsäädäntö

Uusi nuorisolaki tuli voimaan 1.1.2017. Nuorisolain tavoitteina on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää

⁶⁰ Peruskoulujen rehtoreille lähetetty kysely, 15.2.2018.

⁶¹ Nuorison palvelukokonaisuuden internetsivut.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

tietojen ja taitojen oppimista samoin kuin nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Tavoitteiden lähtökohtina ovat yhteisvastuu, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö.⁶²

Kunnan tehtävänä on paikalliset olosuhteet huomioon ottaen luoda edellytyksiä paikalliselle nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Kuntalaissa säädetään muun muassa nuorisovaltuustosta sekä nuorten osallisuudesta, vaikuttamisesta ja kuulemisesta.⁶³

2.2.2. Harrastustoiveista kuuleminen, osallisuus ja harrastustoiminnan edistäminen

Kuuleminen harrastustoiveista

Nuoret osallistuvat harrastustoiminnan ja pienryhmätoiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen muun muassa Pulssi-toimintamallissa, jota on toteutettu Kannelmäen, Malminkartanon ja Malmin alueilla. Jatkossa toimintaa laajennetaan myös Itä-Helsinkiin.⁶⁴ Pulssissa nuoret saavat itse suunnitella kursseja ja harrastuskokeiluja. Tarkoituksena on ollut, että koko ikäluokka pääsee osallistumaan suunnitteluun ja harrastustarjontaan, mikä on tuonut mukaan uusia nuoria ja mahdollistanut harrastamisen yhä useammalle. Pulssissa nuoret ovat osallistuneet muun muassa muoti- ja pelikursseille, kiipeilyyn, nyrkkeilyyn ja moneen muuhun urheilulajiin.⁶⁵ Lasten ja nuorten harrastustoimintaa on järjestetty useiden eri virastojen yhteistyönä. Uusi toimialamalli luo todennäköisesti vahvemmat edellytykset lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien lisäämiselle.

Ruuti

Merkittävä nuorten osallisuutta tukeva toimintamuoto Helsingissä on Ruuti. Ruudin eri toimintamuotoja käytetään myös harrastusten suunnitteluun, mutta aiemmin tätä ei ole vielä tehty riittävän tietoisesti. Nuorisopalveluiden edustajan mukaan harrastamisen näkökulma huomioidaan jatkossa nykyistä paremmin esimerkiksi osallistuvassa budjetoinnissa.⁶⁶

Muissa kunnissa yleisesti käytössä olevan nuorisovaltuuston sijaan Helsinki on valinnut tavan, jossa nuorten vaikuttamismahdollisuuksia tuetaan monipuolisin keinoin. Ruudin tavoitteena on, että jokaisella helsinkiläisellä nuorella on vähintään yksi vaikuttamiskokemus vuodessa. Ruudin toimintamuodot voidaan jakaa neljään ryhmään:

- Omaehtoisen toiminnan tukeminen kuten toiminta-avustukset ja aloiteoikeus
- Edustuksellinen toiminta kuten Helsingin nuorisoneuvosto sekä oppilas- ja opiskelijakunnat

⁶² Opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivut.

⁶³ Opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivut.

⁶⁴ Nuorisopalveluiden nuorisosiainjohtajan vastaus sähköpostikyselyyn 28.11.2017.

⁶⁵ Pulssi-hankkeen internetsivut 5.3.2018.

⁶⁶ Nuorisopalveluiden nuorisosiainjohtajan vastaus sähköpostikyselyyn 28.11.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

- Osallistuva budjetointi ja yhteiskehittäminen
- Tapahtumat⁶⁷

Käytännössä nuoret ovat esimerkiksi tehneet aloitteita ja perustaneet toimintaryhmiä heitä kiinnostavien asioiden edistämiseksi. Nuorisotaloissa ja kouluissa nuorilla on ollut Ruutibudjetin myötä mahdollisuus osallistua vapaa-ajan toiminnan, harrastusmahdollisuuksien ja ympäristönsä kehittämiseen. Nuoret voivat saada kokemusta edustuksellisesta päätöksenteosta ja vaikuttaa nuorisoneuvoston ja omien koulujensa oppilaskuntien kautta. Ruudin tapahtumia ovat olleet muun muassa oppilaskuntapäivät, Päättäjämiiitit (eli mahdollisuus tavata kaupungin päätöksentekijöitä) ja Ruutixpot. Näissä nuorilla on ollut muun muassa mahdollisuus neuvotella päättäjien kanssa kaupungin parantamiseen tähtäävistä keinoista.⁶⁸

Vuonna 2016 Ruudista tilattiin palvelumuotoilutoimisto Palmulta laaja arviointi, jonka jälkeen todettiin tarve järjestelmän uudistamiselle. Muutostarpeita katsottiin olevan erityisesti nuorten omaehtoisen toiminnan tukemisessa, Ruudin johtamisrakenteiden selkeyttämisessä sekä toiminnan painopisteen siirtämisessä tapahtumien sijasta arkisempaan tekemiseen ja toimintaan. Myös Ruudin ydinryhmä on tuonut esiin tarpeen järjestelmän ja ydinryhmän toiminnan kehittämiseksi ja ydinryhmän nimen muuttamiseksi. Ruudin alkuperäisestä laajasta ja monipuolisesta mallista sekä haastavasta tavoitteesta halutaan pitää kiinni.⁶⁹

Nuorten aloiteoikeus on nuorisopalveluiden mukaan osoittautunut toimivaksi malliksi. Vuonna 2017 aloitteita tuli 27 kappaletta. Jätetyt aloitteet tulevat näkyviin Ruudin kotisivuille ja pormestari tai apulaispormestarin antama vastaus aloitteeseen tulee näkyviin internetiin.⁷⁰ Vuodesta 2018 alkaen on tarkoitus, että nuorilla on jatkossa kaupunginvaltuuston kokouksessa aloitteiden esittelyn yhteydessä myös puheoikeus. Aloiteprosessia kehitetään jatkossa nykyistä sujuvammaksi ja helpommin seurattavaksi. Aloitteisiin vastaamisen tapaa muutetaan nuorisolähtöisemmäksi ja vuorovaikutteisemmaksi. Koko kaupungin käyttöön kaavailtu sähköinen osallisuusalusta soveltuu mahdollisesti myös Ruudin aloitteiden tekemiseen ja seurantaan, osallistuvan budjetoinnin alustaksi sekä nuorisoneuvoston vaalien toteuttamiseen.⁷¹

Ruudin ydinryhmän vaaleissa ehdokasmäärä on kasvanut. Vuonna 2016 ehdokkaita oli 46 ja vuonna 2017 jo 63. Ehdokkaiden ja valittujen nuorten jakauma vastaa nuorten alueellista jakautumista paremmin kuin esimerkiksi kaupunginvaltuusto, joka on varsin kantakaupunkipainottunut.⁷² Vuoden 2017 vaaleissa äänestysprosentti oli noin 40 prosenttia kun se vuotta aiemmin oli vain 12 prosenttia. Myös maahanmuuttajataustaisia nuoria tulee runsaasti valituksi⁷³. Vuonna 2018 Ruudin ydinryhmän nimi muutetaan Helsingin nuorisoneuvostoksi, joka asettuu vanhus- ja vammaisneuvostojen rinnalle.

⁶⁷ Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 14.11.2017 § 74.

⁶⁸ Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 14.11.2017 § 74.

⁶⁹ Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 14.11.2017 § 74.

⁷⁰ Nuorisopalveluiden nuorisosaainjohtajan vastaus sähköpostikyselyyn 28.11.2017.

⁷¹ Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 14.11.2017 § 74.

⁷² Nuorisopalveluiden nuorisosaainjohtajan vastaus sähköpostikyselyyn 28.11.2017.

⁷³ Ruudin internetsivut.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

vostoa vastaavaksi ja kuntalain edellyttämäksi viralliseksi toimielimeksi. Nuorisoneuvostoon valitaan vuodesta 2019 alkaen vaaleilla 30 varsinaista jäsentä. Vaaleissa ehdokkaaksi voivat asettua ja äänestää 13–17 -vuotiaat helsinkiläiset nuoret. Pormestari ja apulaispormestarit tapaavat nuorisoneuvoston jäsenet vähintään kaksi kertaa vuodessa. Apulaispormestari myös toimii yhteyshenkilönä oman lautakuntansa ja nuorisoneuvoston välillä.⁷⁴

Osallistuvassa Ruutibudjetissa kohdennetaan nuorisotoimen työntekijöiden työpanosta ja jaetaan vuosittain myös 200 000 euroa rahaa sellaisille Ruutibudjetista tulleille ehdotuksille, joita ei voida toteuttaa yksiköiden omista budjeteista. Vuonna 2017 tällaisia toimenpide-ehdotuksia tuli yhteensä 42 kappaletta. Osallistuva budjetointi on vakiintunut nuorisotyön menetelmäksi. Kouluissa ja oppilaitoksissa on ollut käytössä osallistava suunnittelumalli Ruuti-raha. Vuonna 2017 osallistuvassa budjetoinnissa oli mukana 55 yläkoulua (vuotta aiemmin 43 koulua) ja Ruutibudjetin eri vaiheisiin osallistui yhteensä 12 216 nuorta. Ruutibudjetin toiminta vakinaistettiin vuonna 2017. Ruutibudjettiin osallistuvien nuorten määrän kehitys esitetään taulukossa 11.⁷⁵ Uudessa Helsingin osallisuusmallissa on myös mukana koko kaupungin osallistuvan budjetointi. Tavoitteena on yhteen sovittaa nämä kolme prosessia ja kehittää osallistuvaan budjetointiin helsinkiläisen nuoren näkökulmasta yksi selkeä ja loogisesti etenevä prosessi.⁷⁶

Taulukko 4 Ruutibudjettiin osallistuneiden nuorten määrä vuosina 2014–2017⁷⁷

Vuosi 2014	Vuosi 2015	Vuosi 2016	Vuosi 2017
1 600	6 722	12 459	14 675

Ruudin arvioinnin jälkeen tapahtumista on tarkoitus kehittää suurten osallistujamassojen tavoittelun sijaan toiminnallisempia. Tapahtumien tavoitteita ja sisältöjä suunnitellaan yhdessä nuorten kanssa heidän ideoidensa pohjalta.⁷⁸ Tapahtumien tarkoitus on edistää nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen taitojen oppimista sekä vuorovaikutusta kaupunkiorganisaation, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Tapahtumat tukevat myös nuorten omaehtoisen toiminnan ideointia, suunnittelua ja toteuttamista. Tapahtumien tarkka sisältö ja ajankohdat päätetään vuosittain Ruudin toimintasuunnitelmassa.⁷⁹

Ruuti-järjestelmän koordinaatio- ja kehittämisvastuu kuuluu kasvatuksen ja koulutuksen sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialoille, jotka ovat perustehtävänsä kautta lähellä nuoria. Toimialat sopivat käytännön vastuista keskenään, ja tarkistavat tehtävänjakoa vuosittaisen toimintasuunnitelman laatimisen yhteydessä. Ruuti-järjestelmä on osa kaupungin osallisuusjärjestelmää ja sen toteuttamiseen osallistuvat kaikki toimialat. Ruudin laajempi arviointi toteutetaan seuraavan kerran vuonna 2020.⁸⁰

⁷⁴ Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 14.11.2017 § 74.

⁷⁵ Nuorisopalveluiden nuorisosiainjohtajan vastaus sähköpostikyselyyn 28.11.2017.

⁷⁶ Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 14.11.2017 § 74.

⁷⁷ Helsingin kaupungin talousarviot 2014–2017.

⁷⁸ Nuorisopalveluiden nuorisosiainjohtajan vastaus sähköpostikyselyyn 28.11.2017.

⁷⁹ Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 14.11.2017 § 74.

⁸⁰ Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 14.11.2017 § 74.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Pienryhmät

Vuodesta 2014 alkaen nuorisoasiainkeskuksen yhtenä sitovana tavoitteena on ollut nuorten ryhmälähtöisen harrastustoiminnan eli pienryhmien määrä. Pienryhmätoiminnan tavoitteena on vahvistaa nuorten kuulumista lähiyhteisöön ja yhteiskuntaan. Harrastustoiminta myös lisää nuorten liikkumista, koska merkittävä osa nuorten pienryhmistä on liikunta- ja tanssiryhmiä. Kolmas tavoite, johon pienryhmien lisäämisellä vaikutetaan, on nuorten yksinäisyyden vähentäminen. Nuorten sitouttamisella ryhmätoimintaan lisätään kaverisuhteita ja yhteisöllisyyttä, joiden kautta nuorten henkilohtainen hyvinvointi vahvistuu.⁸¹

Vuoden 2017 pienryhmien sitovan tavoitteen tavoitetaso oli 2 500 pienryhmää. Tavoite toteutui ja pienryhmiä toimi yhteensä 2 821 kappaletta. Pienryhmien määrän kehitys vuosina 2014–2017 on esitetty seuraavassa taulukossa. Vuodesta 2014 pienryhmien määrä on kasvanut noin tuhannella ryhmällä. Vuoden 2016 pudotus johtui nuorisopalvelukokonaisuuden mukaan siitä, että useita toimipaikkoja oli peruskorjauksessa⁸².

Taulukko 5 Nuorten pienryhmiin osallistuneiden määrä vuosina 2014–2017⁸³

Tavoite	Vuosi 2014	Vuosi 2015	Vuosi 2016	Vuosi 2017
Nuorten pienryhmät	1 844	2 378	2 131	2 821

Boosti-hanke

Boosti oli vuosina 2015–2017 toteutettu kohdennetun nuorisotyön hanke, jonka tavoitteena oli lisätä nuorten liikuntaa ja vähentää vähäisen liikunnan aiheuttamia riskejä tulevaisuudessa. Boostissa nuori sai yksilöllistä tukea, jonka kautta nuoren kanssa etsitään ja hänelle mahdollistetaan liikunnallista toimintaa yksilöllisten tarpeiden, toiveiden ja kiinnostusten pohjalta. Toiminta on voinut olla käytännössä esimerkiksi polkupyörän kunnostamista, luonnossa liikkumista, lajitutustumisia tai liikuntakaverin löytämistä.⁸⁴ Boosti-hankkeessa saatuja hyviä kokemuksia pyritään hyödyntämään esimerkiksi FunAction-liikunnan laajentamisessa koko kaupunkiin.

Hankkeessa 108 nuorelle tehtiin yksilöllinen suunnitelma, jossa asetettiin tavoitteet ja tavoitteiden toteutumisen seuranta. Vuoden 2017 lokakuussa 83 prosenttia tavoitteista oli saavutettu joko osittain tai kokonaan. Toiminta hankkeessa oli hyvin yksilöllistä ja joitain nuoria oli noudettava esimerkiksi kotoa aloittamaan toiminta. Mukana olleista nuorista 87 prosenttia kertoi liikunnan lisääntyneen hankkeen aikana. Yli neljänneksen mukaan liikunta on lisääntynyt huomattavasti. Useilla osallistuneilla nuorilla oli tarvetta myös muuhun tukeen: 29 prosentilla oli kontakti lastensuojeluun, 25 prosentilla nuorisopsykiatriseen palveluun ja noin puolella oli opetuksen erityisjärjestelyjä. 68 prosenttia nuorista tuli mukaan koulujen ohjaamina ja 28 prosenttia lastensuojelun, nuorisopsykiatrian tai nuorisotyön ohjaamana.⁸⁵

⁸¹ Helsingin kaupungin talousarvio 2017.

⁸² Nuorisopalveluiden vastaus sähköpostikyselyyn 28.11.2017.

⁸³ Helsingin kaupungin talousarviot 2014–2017.

⁸⁴ Boosti-hankkeen internetsivut.

⁸⁵ Boosti – liikuntaa just mulle. Käytännön kokemuksia ja tuloksia Boosti-kehittämishankkeesta, 2017.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Harrastusmahdollisuuksista tiedottaminen ja markkinointi

Kaupunki ylläpitää harrastushaku.fi -sivustoa, jonne voi ilmoittaa tietoa harrastuksista mutta kanava ei vastaa yksin tiedotustarpeisiin. Nuorisopalveluiden edustajan mukaan keskeisin kehittämistarve olisi, että harrastustoimijat ja nuoret löytäisivät toisensa ja että tieto liikkuisi molempiin suuntiin. Harrastushaun tai muiden vastaavien palveluiden tulisi olla vuorovaikutteisia ja niihin tulisi kytkeä myös ilmoittautumis- ja maksumahdollisuus. Tämä edellyttäisi kuitenkin lisäresursseja järjestelmän kehittämiseen. Harrastusten markkinointia koulujen kautta tulisi nuorison palvelukokonaisuuden mukaan lisätä ja kohdentaa markkinointi erityisesti niille lapsille, jotka ovat harrastusten ulkopuolella.⁸⁶ Harrastusten löytämiseen tarvittaisiin yhtenäinen digitaalinen palvelu. Monet lapset ja perheet tarvitsevat myös tukea ”kädestä pitäen” harrastukseen hakeutumiseen.⁸⁷

2.2.3. Avustukset nuorisoyhdistyksille

Lasten ja nuorten harrastuksiin selkeimmin liittyvät nuorisoasiainkeskuksen vuosittain myöntämät toiminta-avustukset helsinkiläisille nuorisoyhdistyksille. Avustusten määrä vuosittain on esitetty taulukossa 13. Lisäksi vuosittain myönnetään yhteensä satoja tuhansia euroja palkkaus-, leiri- ja projektiavustuksia. Merkittävimpiä avustusten saajia ovat esimerkiksi partiolippukunnat.

Taulukko 6 Nuorisoyhdistyksen saamat toiminta-avustukset vuosina 2014–2017⁸⁸

Vuosi 2014	Vuosi 2015	Vuosi 2016	Vuosi 2017
527 000 €	533 000 €	597 180 €	764 000 €

Vuonna 2017 käyttämättä jääneitä kaupunginhallituksen käyttövaroja käytetään vuonna 2018 muun muassa Pulssi-toiminnan jatkoon ja laajentamiseen koko kaupunkiin⁸⁹. Lisäksi 900 000 euroa avustamalla sellaista toimintaa ja hankkeita, jotka lisäävät lasten ja nuorten matalan kynnyksen harrastustoimintaa ja liikuntaa.⁹⁰

2.3. Kulttuuripalvelujen kokonaisuus

Yleiset kulttuuripalvelut vastaa kulttuurikeskuksista ja avustusten valmistelusta. Se tarjoaa kaupunkilaisille kulttuuritapahtumia, esityksiä, näyttelyitä, kursseja ja taidekasvatusta. Yleisten kulttuuripalvelujen alaisuudessa toimii seitsemän kulttuurikeskusta: vierailunäyttämä Savoy-teatteri, lasten ja nuorten taidekeskus Annantalo, kansainvälinen kulttuurikeskus Caisa sekä alueelliset kulttuurikeskukset Stoa, Vuotalo, Malmitalo ja Kanneltalo. Kesäisin myös Espan lava täydentää kulttuuritarjontaa. Yleiset kulttuuripalvelut järjestää vuosittain yhteensä noin 1 500 esitystä, 1 300 kurssia

⁸⁶ Nuorisopalveluiden nuorisoasiainjohtajan vastaus sähköpostikyselyyn 28.11.2017.

⁸⁷ Tarkastuslautakunnan arviointikäynti kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialalle 7.11.2017.

⁸⁸ Toiminta-avustuspäätökset vuosina 2014–2017.

⁸⁹ Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 30.1.2018 § 13.

⁹⁰ Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 13.2.2018 § 29.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

ja 120 näyttelyä. Kulttuuritarjonta toteutetaan tiiviissä yhteistyössä helsinkiläisen taidekentän kanssa.⁹¹

2.3.1. Lainsäädäntö

Taiteen perusopetuslain⁹² 1 §:n mukaan taiteen perusopetus on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta, joka samalla antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Taiteen perusopetuslain 2 §:n mukaan kunta voi järjestää taiteen perusopetusta. Taiteen perusopetuslain 4 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä voi järjestää tässä laissa tarkoitetut palvelut myös yhdessä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa tai hankkia ne julkiselta tai yksityiseltä yhteisöltä taikka säätiöltä. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti. Taiteen perusopetuslain 12 §:n mukaan oppilailta voidaan periä opetuksesta kohtuullisia maksuja.

Taiteen perusopetusasetuksen⁹³ 1 §:n mukaan taiteen perusopetuksesta annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja oppimääriä ovat yleinen oppimäärä ja laaja oppimäärä.

2.3.2. Taiteen perusopetus

Taiteen perusopetus on kouluajan ulkopuolella järjestettävää ensisijaisesti lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa. Oppilaitoksissa opiskellaan musiikkia, tanssia, sanataidetta, teatteria ja sirkustaidetta, kuvataidetta, käsityötä, arkkitehtuuria ja audiovisuaalista taidetta. Opistot ja koulut tekevät perustoimintansa ohessa yhteistyötä päiväkotien, peruskoulujen, lastenkulttuurikeskusten ja vanhusten palvelutalojen kanssa. Taiteen perusopetusta annetaan myös kansalaisopistoissa.⁹⁴

Opetus taiteen perusopetusta antavissa oppilaitoksissa on Opetushallituksen määräämien opetussuunnitelman perusteiden mukaista. Taiteen perusopetuksen oppimäärät jakautuvat laajaan ja yleiseen. Laajan oppimäärän opinnot sisältävät 1 300 opetustuntia, ja yleisen oppimäärän 500 opetustuntia, jotka jakaantuvat 10 opintokokonaisuuteen.⁹⁵

Helsingissä taiteen perusopetusta antavat yksityiset toimijat. Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä -julkaisun mukaan Helsingissä kaupungin toiminta-avustusta saa 40 toimijaa ja tuntiperusteista valtionosuutta näistä 15 taideoppilaitosta.⁹⁶

⁹¹ www.hel.fi, haettu 19.3.2018.

⁹² Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633.

⁹³ Asetus taiteen perusopetuksesta 6.11.1998/813.

⁹⁴ Taiteen perusopetusliitto TPO ry, 8.3.2018.

⁹⁵ Taiteen perusopetusliitto TPO ry, 8.3.2018.

⁹⁶ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Opetuksen lainmukaisuus edellyttää, että opetuksen järjestäjällä on joko kunnan hyväksymä ja vahvistama opetussuunnitelma tai opetus- ja kulttuuriministeriön lupa tai teen perusopetuksen järjestämiseen. Opetustuntikohtaisen valtionosuuden edellytys on opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämislupa.⁹⁷

Taideharrastus tukee lapsen kehitystä monella tapaa. Luova ilmaisu, harjoittelu ja ryhmätyöskentely kasvattavat lapsen vuorovaikutus- ja ajattelutaitoja. Taideopiskelu antaa itseluottamusta ja valmiuksia ilmaista itseään, kehittää kykyä ratkaista ongelmia ja näkyy positiivisesti muun muassa koulumenestyksessä.⁹⁸

2.3.3. Taiteen perusopetuksen kehittämistarpeet

Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä -julkaisun mukaan, taiteen perusopetuksen saavutettavuutta on syytä kehittää. Helsingissä on havaittavissa varsin selkeitä alueellisia eroja taiteen perusopetukseen osallistumisessa. Monissa taiteenlajeissa tyttöjen osuus oppilaista on korostunut. Saavutettavuuden kehittämisessä olisikin jatkossa huomioitava entistä paremmin opetuksen alueellinen jakaantuminen, sukupuoli- ja kielikysymykset sekä väestömuutoksen vaikutukset. Toisena havaintona edellä mainitussa selvityksessä oli julkisen rahoituksen ja samalla oppilasmäärien painottuminen musiikin opetukseen. Jatkossa julkisen rahoituksen haasteena on toisaalta pyrkiä tasapainottamaan taidelajien avustamisen epätasapainoa ja samalla pystyä hallitsemaan väestömuutosten ja -kasvun aiheuttama palvelutarpeen lisääntymistä.⁹⁹

Taiteen perusopetuksen saavutettavuuden vahvistamiseksi edellä mainittu julkaisu antaa neljä toimenpide-ehdotusta. Ensinnäkin tulee tarjota matalan kynnyksen tavoitteellisen taidekasvatuksen opetusmuotoja entistä vahvemmin yhteistyössä päiväkodin, peruskoulun, koulun ilta- ja iltapäivätoiminnan, kerhotoiminnan sekä nuorisotalojen kanssa. Taiteen perusopetuksen tarjonnassa lisätään erityisesti ryhmämuotoista opetusta. Tasapuolisella ja ennustettavalla tukipolitiikalla varmistetaan kohtuulliset lukukausimaksut. Toisena toimenpide-ehdotuksena kehoitetaan lisäämään ja kohdentamaan opetustarjontaa erityisesti alueille, joilla opetustarjonta on niukkaa tällä hetkellä. Opetuksen tasapuolista hakeutumista vahvistetaan lisäämällä tietoisuutta alueen taiteen perusopetuksen palvelutarjonnasta kouluissa ja nuorisotaloilla. Kolmantena toimenpide-ehdotuksena kehoitetaan huolehtimaan poikien taideharrastuksen tukemisesta, siten että taiteen perusopetus on molemmille sukupuolille houkutteleva vapaa-ajan harrastus. Neljäntenä toimenpide-ehdotuksena kehoitetaan kasvattamaan maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten osuutta taiteen perusopetuksen oppilaissa.¹⁰⁰

Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä -julkaisun tulokset perustuivat kyselyyn, joka lähetettiin taiteen perusopetusluvan saaneille oppilaitoksille. Kysely lähetettiin yhteensä 51 oppilaitokselle, joista 47 oppilaitosta vastasi. Esitetyt

⁹⁷ Taiteen perusopetusliitto TPO ry, 8.3.2018.

⁹⁸ Taiteen perusopetusliitto TPO ry, 8.3.2018.

⁹⁹ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹⁰⁰ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

tiedot perustuvat vastanneiden oppilaitosten antamiin tietoihin.¹⁰¹ Kysely tehtiin syksyllä 2015.

Saavutettavuus, alueellinen tasa-arvo

Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä -julkaisun mukaan, oppilaat tulevat taiteen perusopetukseen yleensä oman lähialueensa kouluun. Paikallisuus ja saavutettavuus ovatkin olennaisia lähtökohtia opetukseen erityisesti pienten lasten kohdalla. Kysyttäessä oppilaitosten näkemystä väitteeseen, onko taiteen perusopetus alueellisesti tasa-arvoista Helsingissä, oli 62 prosenttia vastaajista eri mieltä. Lisäksi 47 prosenttia vastaajista oli eri mieltä väitteestä, jonka mukaan taiteen perusopetus on kaikille avoin harrastus. Helsingissä arvioitiin olevan sekä maantieteellisiä katvealueita että kokonaisia taidealoja, joilla ei ole riittävästi taiteen perusopetuksen tarjontaa tällä hetkellä.¹⁰²

Eri taiteenlajeista musiikin taiteen perusopetus on parhaiten saavutettavissa julkisella liikenteellä eri puolilta Helsinkiä. Reilulla 50 prosentilla helsinkiläisistä 0-19 -vuotiaista on mahdollisuus päästä musiikin taiteen perusopetuksen pariin 13 minuutissa. Paras julkisen liikenteen saavutettavuus on Taka-Töölössä, Pukinmäellä ja Kampinmalmilla, joissa keskimääräinen matka-aika on alle 8 minuuttia. Pisin keskimääräinen matka-aika on Koillisen suurpiirin alueella, erityisesti Jakomäessä (25,1 min), Puistolassa (24,9 min) ja Suutarilassa (22,5 min).¹⁰³

Sirkuksen ja teatterin taiteen perusopetukseen osallistui muita taiteenlajeja vähemmän oppilaita. Sirkus- ja teatteritaiteen taiteen perusopetusta on annettu Helsingissä vasta noin kymmenen vuotta, joten näiden alojen oppilaitoksia ja oppilaita on Helsingissä pidempään annettuja taiteen perusopetuslajeja, esimerkiksi musiikkia, tanssia ja kuvataidetta, vähemmän. Keskimäärin eri alueiden lapsista ja nuorista sirkuksen ja teatterin opetukseen osallistui 1,4 prosenttia, joka on muita taiteenlajeja selvästi vähemmän.¹⁰⁴

Valtaosa taiteen perusopetuksen oppilaista opiskelija musiikkia (10 466, 59 prosenttia kaikista oppilaista) ja tanssia (4 156, 23 prosenttia). Visuaalisia taiteita opiskeli 2 008 (11 prosenttia), sirkusta 967 (5 prosenttia) ja teatteria 169 (1 prosentti) oppilasta.¹⁰⁵

Taiteenlajit yhteenlaskettuna oli 0-18 -vuotiaiden keskimääräinen osallistumisprosentti taiteen perusopetukseen 15 prosenttia Helsingissä vuonna 2014. Alueelliset erot olivat kuitenkin huomattavia. Kun eniten oppilaita keräävillä alueilla joka neljäs tai jopa useampi 0-18 -vuotias osallistui taiteen perusopetukseen, jäivät osallistumistasheet osassa Helsingin peruspiirejä muutama prosenttiin.¹⁰⁶

¹⁰¹ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹⁰² Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹⁰³ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹⁰⁴ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹⁰⁵ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹⁰⁶ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Korkean osallistumisen alueita olivat postinumerotarkastelun perusteella Kulosaari, Munkkiniemi, Kallio ja Ullanlinna. Näillä alueilla 24-35 prosenttia alle kouluikäisistä lapsista osallistui taiteen perusopetuksen varhaiskasvatukseen. Perusopetukseen osallistui 37-48 prosenttia näiden alueiden kouluikäisistä. Matalan osallistumisen alueita olivat Jakomäki, Mellunkylä ja Suutarila, joilla 2-5 prosenttia osallistui taiteen perusopetuksen varhaiskasvatukseen ja kouluikäisistä 5-7 prosenttia perusopetukseen.¹⁰⁷

Helsingissä asuu paljon lapsia ja nuoria, jotka eivät ole lainkaan taiteen perusopetuksen piirissä tai jotka asuvat matalan osallistumisen alueilla. Tällä hetkellä noin 84 prosenttia helsinkiläisistä 0-19 -vuotiaista lapsista ja nuorista ei osallistu taiteen perusopintoihin. Kuvaus aktiivisista taiteen perusopetuksen oppilaista ja innokkaista vanhemmista koskeekin vain osaa kaupunkilaisia – etupäässä niitä, jotka asuvat demografiselta profiililtaan vahvoilla alueilla ja joilla opetusta on runsaasti tarjolla ja osallistumisaste on korkea. Aloite ja ohjaus taiteen perusopintoihin voisi tulla muualtakin kuin taidekasvatuksen hyödyt tiedostavilta vanhemmilta, vaikkapa luokanopettajalta tai nuorisotyöntekijältä. Tämä olisi erityisen tärkeää alueilla, joilla opetusta on niukasti tarjolla ja osallistumisasteet matalia.¹⁰⁸

Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä -julkaisun mukaan opetustarjonta ja opetuspisteen läheisyys vaikuttavat helsinkiläisten lasten ja nuorten taiteen perusopetukseen osallistumiseen eri asuinalueilla.¹⁰⁹

Sukupuolijakauma

Enemmistö taiteen perusopetuksen oppilaista on tyttöjä. Sukupuolijakaumat eroavat taidelajien välillä, mutta kaikilla aloilla poikien osuus on kasvanut ajanjaksolla 2008-2014. Taidealoittain tarkasteltuna ovat sirkus, teatteri, ja tanssi tyttövoittoisimpia lajeja, vaikkakin poikien osuus on kasvanut tarkastelujakson aikana erityisesti seuraavissa taidelajeissa: sirkusoppilaissa poikien osuus nousi 9 prosentista 24 prosenttiin, teatterioppilaissa 13 prosentista 26 prosenttiin ja tanssioppilaissa 5 prosentista 9 prosenttiin.¹¹⁰

Osassa oppilaitoksia on etsitty aktiivisesti keinoja sukupuolijakauman tasoittamiseen. Esimerkiksi sirkuksen puolella mielikuvaa lajista on pyritty muokkaamaan sukupuolineutraalimmaksi ja harrastajakuntaa laajentamaan yhteistyökuvioiden avulla. Tanssissa poikaryhmille on ollut kysyntää. Musiikin puolella sukupuolittuneiden käytäntöjen nähtiin koskevan lähinnä soitinvalintoja. Vaikuttaa siltä, että taiteen perusopetuksessa olisi tarpeellista kehittää sellaisia lähestymis- ja opetustapoja, jotka vetoavat erityisesti poikiin. Tämä näyttäisi koskevan kaikkia taiteenaloja Helsingissä, mutta etenkin sirkusta, teatteria ja tanssia.¹¹¹

Vieraskieliset oppilaat

¹⁰⁷ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹⁰⁸ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹⁰⁹ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹¹⁰ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹¹¹ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Taiteen perusopetuksen oppilaitoksista 57 prosenttia arvioi vieraskielisten oppilaiden osuuden kasvaneen viimeisen viiden vuoden aikana. Arviot vieraskielisten oppilaiden tämänhetkisestä osuudesta vaihtelivat 2-15 prosentin välillä.¹¹²

Väestöennusteen mukaan vieraskielisiä 0-6 -vuotiaita arvioidaan olevan 10 500 ja vieraskielisiä 7-18 -vuotiaita 18 300 vuonna 2030. Vieraskielisten 0-18 -vuotiaiden osuuden ikäryhmästään ennustetaan siten olevan 22-24 prosenttia vuonna 2030.¹¹³

Jos vieraskielisiä lapsia ja nuoria osallistuisi taiteen perusopetukseen samassa suhteessa kuin mikä heidän osuutensa on ikäluokassaan, olisi vuonna 2030 runsas viides oppilaista vieraskielisiä. Huomionarvoista on se, että ikäluokkien määrälliset muutokset eivät jakaannu tasaisesti kaupunkirakenteessa. Alueelliset erot väestörakenteessa tulisikin huomioida myös kehitettäessä taiteiden perusopetuksen opetus-
tarjontaa.¹¹⁴

Lukukausimaksut, harrastuksen kalleus

Viime vuosikymmenten aikana, peruskoulun tuntijaon muutosten myötä ammattitaitoisten taideopettajien antama opetus on siirtynyt yhä vahvemmin koulusta vapaa-ajalle. Kouluajan ulkopuolella tapahtuvaan taideopetukseen hakeutuu kuitenkin vain osa lapsista ja nuorista, mikä johtaa taidekasvatuksen eriarvoistumiseen. Erityisesti sosioekonomisesti heikommilla alueilla taideaineiden vähyyys ja epätasainen tarjonta yleissivistävässä koulussa ja vapaa-ajalla tapahtuvan taideharrastuksen kalleus voivat muodostaa esteen lasten kulttuuriharrastamiselle. Helsingissä taideopetuksen eriarvoistuminen näkyy, sillä arviolta 84 prosenttia 0-19 -vuotiaista lapsista ja nuorista ei osallistu tällä hetkellä taiteen perusopetukseen.¹¹⁵

Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet -julkaisun mukaan kohtuulliset lukukausimaksut on tärkeä keino varmistaa opetuksen saavutettavuus. Osa oppilaitoksista arvioi nykyisten lukukausimaksujen olevan jo niin korkeita, että ne rajaavat osan potentiaalisesta osallistujakunnasta pois. Näkemys oli erityisesti niillä musiikkioppilaitoksilla, jotka eivät ole tuntiperusteisen valtionosuuden piirissä ja joilla oli korkeimmat perusopetuksen oppilasmaksut vuonna 2014. Ryhmämuotoisena annettu opetus on oppilaalle edullisempaa.¹¹⁶

2.3.4. Taiteen perusopetuksen kehittämistoimenpiteet

Strategiaohjelmassa 2013–2016 tavoitteena oli, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus harrastukseen. Tavoitteena oli lisätä ryhmälähtöiseen harrastustoimintaan osallistuvien nuorten määrää. Tavoite liittyi kaupungin strategiaohjelman kohtaan hyvinvoiva helsinkiläinen.

¹¹² Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹¹³ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹¹⁴ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹¹⁵ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹¹⁶ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Talousarviossa 2017 kulttuurikeskuksen tavoitteena oli kehittää lasten, nuorten ja perheiden aktiivista toimintaa ja vahvistaa matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus johonkin harrastukseen. Tavoitteena oli myös lisätä kaupungin tilojen käyttöä lasten ja nuorten harrastustoimintojen toteutuspaikkoina.

Tehdyt toimenpiteet ja tavoitteen toteutuminen

Kulttuuripalveluissa strategiaohjelman 2013-2016 tavoitetta lähdettiin tavoittelemaan erityisesti suuntaamalla matalan kynnyksen kulttuurisia harrastuspalveluita taiteen perusopetus- eli TPO-selvityksen alhaisen osallistumisen alueille. Tämän lisäksi yleiset kulttuuripalvelut ovat tarjonneet vuoden 2017 aikana taidekasvatuspalveluita toimipisteissään erittäin runsaasti. Kulttuuripalvelujen mukaan järjestettyjä kursseja oli 1 555 kpl, opetustunteja oli 16 479 ja oppilaita oli 23 249. Näihin kurssi-, tunti- ja oppilasmääriin sisältyy sekä pitkäjänteistä harrastamista, kuten koko vuoden kestävät taidekurssit Annantalossa että tapahtumallisia kokonaisuuksia koko perheelle, lapsille ja nuorille. Kulttuurikeskuksen lasten ja nuorten harrastustoiminta on erittäin monipuolista ja monimuotoista ja myös kouluille suunnatuilla taidekasvatuspalveluilla on kokonaisuudessa roolinsa, koska niiden kautta lapsille tulee esiteltyä harrastusmahdollisuuksia, joiden olemassaolosta he eivät muuten tietäisi. Vuonna 2017 aloitettiin myös kouluille suunnattu kerhotoiminta opetus- ja kulttuuriministeriön kärkihankerahoituksen avulla.¹¹⁷

Kulttuurikeskuksen mukaan se ylitti taidekasvatuspalveluille asetetut tavoitteet. Myös uudet toimintamuodot ja kumppanuudet nuorisopalveluiden, koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa ovat lisänneet matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia.¹¹⁸

Alhaisen osallistumisen alueille on suunnattu lisää vapaa-ajan kursseja

TPO -selvityksen mukaiset alhaisen osallistumisen alueet ovat ne kahdeksan kaupunkialuetta, joiden lapsilla ja nuorilla on muita alueita heikompi osallistuminen taiteen perusopetukseen, koko kaupungin tasoa suurempi pienituloisten lapsiperheiden osuus sekä vieraskielisten lasten ja nuorten osuus. Nämä alueet ovat Kaarela, Jakomäki, Mellunkylä, Vuosaari, Myllypuro, Vartiokylä, Pasila ja Pukinmäki. Näille alueille on vuonna 2017 tuotettu yhteensä 100 iltapäivä- ja vapaa-ajan kurssia Stoassa, Vuotalossa, Malmitalossa, Kanneltalossa, Caisassa sekä Annantalon tuottamana kahdessatoista koulussa ja neljässä leikkipuistossa (taulukko 7).¹¹⁹

Taulukko 7 TPO-selvityksen perusteella toteutetut kulttuuriset iltapäivä- ja vapaa-ajan kurssit, 2017.

¹¹⁷ Tarkastuslautakunnan kysely 27.2.2018.

¹¹⁸ Tarkastuslautakunnan kysely 27.2.2018.

¹¹⁹ Tarkastuslautakunnan kysely 27.2.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

TPO-selvityksen perusteella toteutetut kulttuuriset iltapäivä- ja vapaa-ajan kurssit:			
Vuosi 2017	Toteuma, kurssit, kpl.	Osallistujamäärä	Vuosi 2016, Lasu-kurssit, kpl.
STOA	9	128	5
Vuotalo	9	106	6
Malmitalo	15	335	3
Kanneltalo	2	27	2
Annantalo	61	737	24
Caisa	4	57	5
Yhteensä	100	1390	45

Taiteen perusopetuksen rahoitusta on kohdennettu uudelleen

Talousarviossa 2017 kulttuuripalvelujen tavoitteen mittarina oli, että kohdennetaan taiteen perusopetuksen rahoitusta TPO -selvityksen alhaisen osallistumisen alueille. Kulttuurijaosto päätti joulukuussa 2017¹²⁰ että se leikkaa 5 prosenttia valtionosuutta saavilta musiikkioppilaitoksilta ja siirtää sen muille taiteen perusopetuksen taiteenlajeille sekä toimijoille, jotka toimivat matalan osallistumisen ja heikon rahoituksen alueilla sekä toimijoille, jotka lisäksi tavoittavat taiteen perusopetuksessa muuten ali-edustettuja ryhmiä. Leikkauksen tuloksena 156 690 euroa on kohdennettu uudelleen muun muassa alhaisen osallistumisen alueille. Lisävastusta ovat saaneet Viihdepalvelu Esirippu Oy/Pohjois-Helsingin bändikoulu, Vuosaaren musiikkikoulun Tuki Ry, Circus Helsinki association ry, Helsingin Kuvataidekoulun Kannatusyhdistys ry, Lasten ja nuorten arkkitehtuurikoulu Arkki Ry, Modernin tanssin kannatusyhdistys ry, Pohjois-Helsingin kuvataidekoulun kannatusyhdistys ry, Pukinmäen taidetalo-yhdistys ry, Suomen Taidetanssin Tuki Ry, Taideosuuskunta Apinatarha/Kinetic Orchestra, Taito Etelä-Suomi ry, Teatteriosuuskunta ILMI Ö, Helsinkimissio ry, Jamkicks Oy, Musiikkiteatteri-ilmaisun koulu Musti Oy, Pitäjänmäen musiikkiopiston kannatusyhdistys ry sekä Suomen musiikkikasvatuskeskus ry. Avustusvalmistelun tukena käytettiin TPO-selvityksessä kerättyjä tietoja sekä oppilaitosten itse antamia tietoja oppilaitoksensa toiminnasta.¹²¹

Taiteen perusopetuksen alueellisen saatavuuden parantamiseen myönnettiin kehittämisavustusta

Kulttuuripalvelujen mukaan avustuksilla vahvistetaan taiteen perusopetuksen alueellista saatavuutta, mahdollistetaan uudenlaisten toimintamallien ja opetusmenetelmien kokeilua sekä toimijoiden välistä yhteistyötä. Taiteen perusopetuksen alueellista saatavuutta, uusien toimintamallien kokeiluja sekä toimijoiden välistä yhteistyötä parannettiin vuonna 2017 myönnettyillä kehittämisavustuksilla. Kehittämisavustusta saaneiden hankkeiden toimijat ovat raportoineet toiminnastaan ensimmäistä kertaa syksyllä 2017, jolloin toiminta oli useimmissa hankkeissa vasta suunnittelu- tai käynnistämisvaiheessa. Tästä syystä kaupungilla ei ole vielä tietoa hankkeiden tavoitta-

¹²⁰ Kulttuurijaoston päätös 03/14.12.2017.

¹²¹ Tarkastuslautakunnan kysely 27.2.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

mista oppilasmääristä. Hankkeiden toimijat raportoivat toiminnastaan uudelleen kehittämisyhteistyön jatkohuoneistuksen yhteydessä syksyllä 2018, jolloin tietoa saadaan luvun vuoden 2017-2018 oppilasmääristä.¹²²

Uudet hankkeet ovat suunnitteluvaiheessa

Kulttuuripalvelujen mukaan käynnistettiin erilliseen 300 000 euron avustushakuun perustuen 9 kappaletta uusia kolmivuotisia hankkeita valituilla matalan kynnyksen osallistumisalueilla¹²³. Kolmivuotiset kehittämissuunnitelmat ovat käynnistyneet vuonna 2017. Avustuspäätös tehtiin huhtikuussa 2017. Hankkeiden toimijat hakivat kehittämissuunnitelman jatkohuoneistuksen yhteydessä syksyllä 2017, jolloin he raportoivat hankkeista ensimmäistä kertaa. Toiminta oli useimmissa hankkeissa syyskuussa vasta suunnittelu- tai käynnistämisyhteistyössä. Hankkeiden toimijat raportoivat toiminnastaan uudelleen kehittämisyhteistyön jatkohuoneistuksen yhteydessä syksyllä 2018, jolloin saadaan lisätietoa hankkeiden onnistumisesta.¹²⁴

Toimenpiteet tilojen käytön lisäämiseksi on käynnistyneet

Kulttuuripalveluilla oli talousarviossa 2017 tavoitteena lisätä kaupungin tilojen käyttöä lasten ja nuorten harrastustoimintojen toteutuspaikkoina. Kulttuuripalvelujen mukaan Annantalo aloitti kerhotoiminnan tuottamisen kouluissa ja leikkipuistoissa kevästä 2017 lähtien. Yhteensä vuoden 2017 aikana toteutettiin 23 kerhoa kahdessa eri koulussa ja neljässä leikkipuistossa.¹²⁵

Yleiset kulttuuripalvelut ja sen alainen avustukset- ja kumppanuudet -yksikkö järjestivät 31.1.2018 taiteen perusopetuksen oppilaitoksille suunnatun tapaamisen yhteistyössä kasvatuksen ja koulutuksen sekä kaupunkiympäristön toimialojen kanssa. Tapaamisessa keskusteltiin taiteen perusopetuksen tilatarpeista ja niihin vastaamisesta muun muassa Varaamo-palvelun sekä kaupungin osallistavan suunnittelupalveluperiaatteen keinoin. Tapaamisessa todettiin, että yhteistyötä taiteen perusopetuksen oppilaitosten kanssa tullaan kehittämään jatkossa tiiviimpään suuntaan.¹²⁶

Kulttuuripalveluille tehdyn kyselyn mukaan taiteen perusopetus on otettu huomioon myös 13.11.2017 julkaistussa Kaupungin tilojen asukaskäytön periaatteet kasvatuksen ja koulutuksen sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialoilla -raportissa.¹²⁷

Lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua taiteen perusopetukseen on parannettu

Lasten ja nuorten osallistumista taiteen perusopetukseen on parannettu etenkin Annantalon keväällä 2017 aloittamalla kerhotoiminnalla kouluissa ja leikkipuistoissa. Osallistumisen edistäminen sisältyy myös 1.6.2017 käyttöön otettuihin taide- ja kulttuuriavustusten arviointikriteereihin.¹²⁸

¹²² Tarkastuslautakunnan kysely 27.2.2018.

¹²³ Kulttuuri- ja kirjastolautakunnan päätös 18.4.2017.

¹²⁴ Tarkastuslautakunnan kysely 27.2.2018.

¹²⁵ Tarkastuslautakunnan kysely 27.2.2018.

¹²⁶ Tarkastuslautakunnan kysely 27.2.2018.

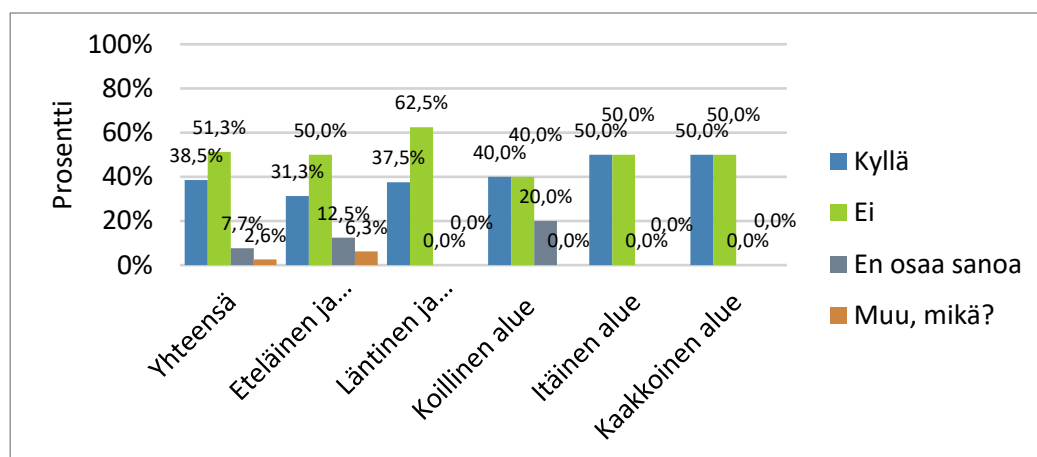
¹²⁷ Tarkastuslautakunnan kysely 27.2.2018.

¹²⁸ Tarkastuslautakunnan kysely 27.2.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

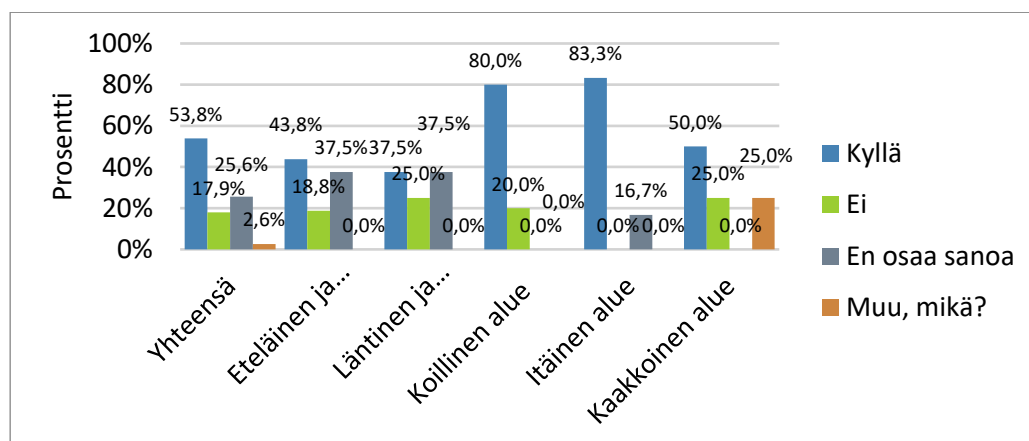
Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Arvioinnissa tehdyssä sähköisessä kyselyssä peruskoulujen rehtoreilta kysyttiin, järjestetäänkö koulussanne taiteen perusopetusta. Itäisellä ja kaakkoisella alueella 50 prosenttia vastasi kysymykseen kyllä. Eniten eli 62,5 prosenttia ei -vastauksia oli läntisellä ja pohjoisella alueella (kuva 8).¹²⁹

Kuva 8 Taiteen perusopetuksen järjestäminen peruskoulujen tiloissa alueellisesti.

Rehtoreilta kysyttiin, ohjaavatko koulunne opettajat lapsia ja nuoria taiteen perusopetuksen piiriin. Eniten eli 83,3 prosenttia kyllä -vastauksia oli itäisellä alueella. Eniten eli 25 prosenttia ei -vastauksia oli läntisellä ja pohjoisella sekä kaakkoisella alueella (kuva 9).¹³⁰

Kuva 9 Ohjaaminen taiteen perusopetuksen piiriin alueittain.

Avokysymyksen muodossa rehtoreilta kysyttiin, kuinka moni lapsi tai nuori osallistuu taiteen perusopetukseen. Monet vastasivat etteivät tiedä. Kouluissa ei ole tietoa taiteen perusopetukseen osallistuvien määrästä, koska oppilaat hakeutuvat toimintaan vapaa-ajallaan.¹³¹

¹²⁹ Peruskoulujen rehtoreille suunnattu kysely, 15.2.2018.

¹³⁰ Peruskoulujen rehtoreille suunnattu kysely, 15.2.2018.

¹³¹ Peruskoulujen rehtoreille suunnattu kysely, 15.2.2018.

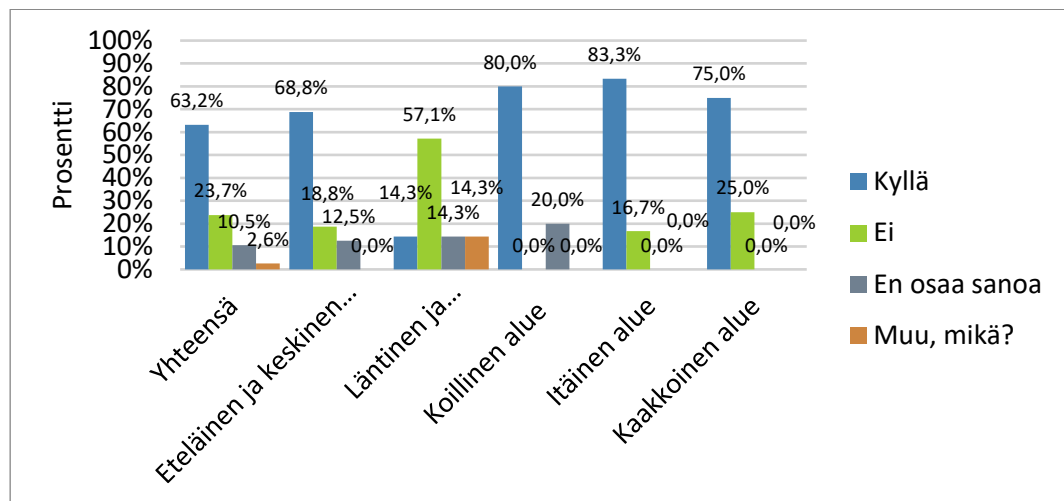
ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Palvelun tuottaja tiedottaa taiteen perusopetustarjonnasta

Peruskoulun rehtoreille tehdyn kyselyn mukaan rehtorit, opettajat tai muu henkilökunta välittävät tietoa taiteen perusopetuksesta oppilaille ja oppilaiden vanhemmille. Eräässä vastauksessa painotettiin, että koulu tiedottaa jos se saa palvelun tuottajalta selkeän tiedotteen eteenpäin välitettäväksi. Vastauksen mukaan koulu itse ei etsi tietoa taiteen perusopetuksesta ja muokkaa tietoa tiedotteiksi. Lisäksi tiedon välittämistä taiteen perusopetuksesta tekevät taito- ja taideaineiden opettajat, kulttuurivastaavaopettajat, kolmas sektori ja Annantalo. Palvelun tuottaja laatii mainostekstin, joka voidaan jakaa Wilman kautta oppilaille ja oppilaiden vanhemmille.¹³²

Rehtoreilta kysyttiin, tiedotetaanko koulussa taiteen perusopetustarjonnasta. Eniten eli 83,3 prosenttia kyllä -vastauksia oli itäisellä alueella. Eniten eli 57,1 prosenttia ei -vastauksia oli läntisellä ja pohjoisella alueella (kuva 10).¹³³

Kuva 10 Taiteen perusopetuksesta tiedottaminen kouluissa alueellisesti.

Rehtoreilta kysyttiin, tiedotetaanko taiteen perusopetuksesta mielestänne riittävästi. Itäisellä alueella suurin osa eli 66,7 prosenttia vastasi kyllä. Eniten eli 55,6 prosenttia ei -vastauksia oli läntisellä ja pohjoisella alueella (kuva 11).¹³⁴

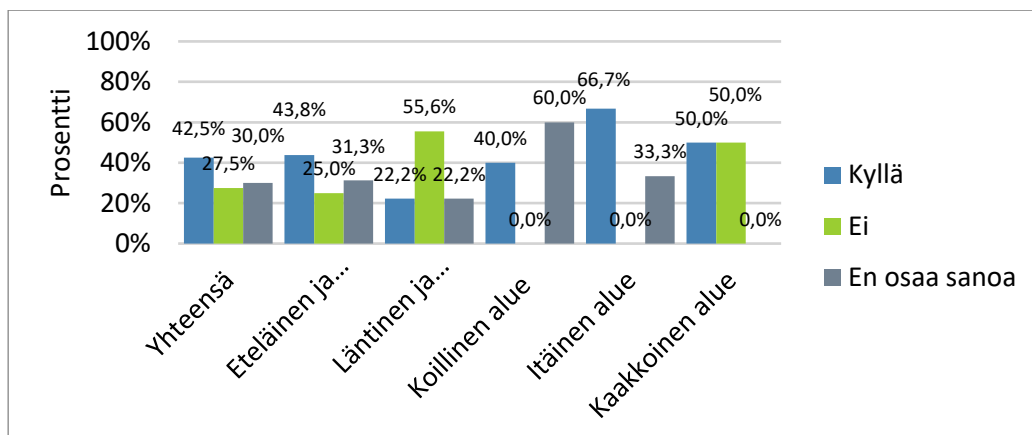
¹³² Peruskoulujen rehtoreille suunnattu kysely, 15.2.2018.

¹³³ Peruskoulujen rehtoreille suunnattu kysely, 15.2.2018.

¹³⁴ Peruskoulujen rehtoreille suunnattu kysely, 15.2.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuva 11 Taiteen perusopetuksen tiedottamisen riittävyys alueellisesti.

Kulttuuripalveluille tehdyn kyselyn mukaan Helsingin kaupunki on järjestänyt taiteen perusopetuksen tukemalla yksityisiä oppilaitoksia. Taiteen perusopetusta järjestävät oppilaitokset vastaavat itse opintotarjonnastaan tiedottamisesta.¹³⁵

Taiteen perusopetus saattaa olla liian kallis harrastus joillekin

Taiteen perusopetus on maksullista toimintaa. Avokysymyksen muodossa rehtoreilta kysyttiin, onko kaikilla lapsilla ja nuorilla näkemyksenne mukaan varaa osallistua taiteen perusopetukseen. Useat vastaajat olivat sitä mieltä, että ei varmastikaan kaikilla ole, etenkin maahanmuuttajaoppilailla. Eräs vastaaja toi esille, että musiikkiopistosta on mahdollista anoa vapaaoppilaspaikkaa. Erään vastaajan mielestä kaikilla lapsilla ja nuorilla on varaa osallistua taiteen perusopetukseen, mutta piti maksuttomuutta silti tavoitteena. Monet vastaajat eivät osanneet ottaa asiaan kantaa.¹³⁶

Kulttuuripalvelujen mukaan maksullisuus voi olla este taiteen perusopetukseen osallistumiseen. TPO -selvityksen mukaan muun muassa asuinalueen sosiodemografinen profiili vaikuttaa taiteen perusopetukseen osallistumiseen. Lain mukaan oppilailta voidaan periä opetuksesta kohtuullisia maksuja. Oppilaitokset vastaavat opetuksensa hinnoittelusta. Kulttuuripalvelujen mukaan yksi tapa mahdollistaa vähävaraisten perheiden lasten osallistuminen taiteen perusopetukseen ovat vapaaoppilaspaikat. Helsingin kaupungin taide- ja kulttuuriavustuksen uudessa hakulomakkeessa kerätään tietoa oppilaitosten vapaaoppilaspaikoista. Tätä tietoa voidaan mahdollisesti käyttää jatkossa hyväksi avustushakemuksia arvioidessa. Osallistumista voidaan edistää myös esimerkiksi edullisemmalla matalan kynnyksen taideopetuksella.¹³⁷

Kulttuuri ja vapaa-ajan toimialalle tehdyllä arviointikäynnillä 7.11.2017 tuli esille, että tutkimustulokset osoittavat, että taideharrastusten hinta ei ole välttämättä harrastamattomuuden syy, vaan muun muassa äidin koulutus vaikuttaa asiaan. Noin 20-25 prosenttia lapsista ei voi harrastaa haluamaansa asiaa kustannusten takia, mutta on

¹³⁵ Tarkastuslautakunnan kysely 27.2.2018.

¹³⁶ Peruskoulujen rehtoreille suunnattu kysely, 15.2.2018.

¹³⁷ Tarkastuslautakunnan kysely 27.2.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

hankala osoittaa johtaako se täyteen harrastamattomuuteen. Harrastusvälineet saattavat olla kalliita. Arviointikäynnillä tuli esille, että toimialalla parhaillaan pohditaan, miten käytettyjen liikuntavälineiden myyntiä voitaisiin edistää.¹³⁸

Peruskoulujen rehtoreille osoitetun kyselyn vastauksissa nousi esille, että joillekin, esimerkiksi maahanmuuttajille taiteen perusopetuksen maksullisuus voi olla este osallistua opetukseen. Kyselyn mukaan kynnys osallistumiselle tulee saada alhaiseksi ja toiminnan tulee sopia monikielisille perheille. Kouluille toivottiin esimerkiksi Tempo-orkesteritoiminnan tyyppistä toimintaa. Vastauksissa toivottiin taiteen perusopetuksen maksuttomuutta oppilaille ja koulujen tilojen maksuttomuutta palvelun tuottajille. Tiedotusta taiteen perusopetuksesta toivottiin enemmän. Toiminnan esittelyä esimerkiksi koulutuntien aikana toivottiin lisää. Taiteen perusopetusta järjestävät tahot tulee saada myös esimerkiksi vanhempainiltoihin esittäytymään. Oppilaiden vanhemmat eivät välttämättä tiedä taiteen perusopetuksesta ja siksi parempi tiedottaminen on tärkeää. Taiteen perusopetuksen järjestämisessä tulee huomioida myös erilaiset ja erityisen tuen oppilaat. Taiteen perusopetuksen tuottajien toivottiin järjestävän avoimia ovia oppilaitoksissa ja mahdollisuutta tutustua toimintaan. Yhteistyötä palvelun tuottajan, koulun ja oppilaiden sekä vanhempien kesken toivottiin enemmän.¹³⁹

2.3.5. Avustukset taiteen perusopetukselle

Kaupungit järjestävät taiteen perusopetusta ja muuta taideopetusta hyvin eri tavoin. Useissa kaupungeissa taiteen perusopetus järjestetään etupäässä kunnallisissa oppilaitoksissa. Helsingissä - kuten esimerkiksi myös Espoossa - taiteen perusopetus järjestetään lähtökohtaisesti yksityisiä toimijoita avustamalla.¹⁴⁰

Taiteen perusopetukselle myönnettiin vuodelle 2017 toimintaluonteista avustusta 4 744 410 euroa. Avustus kohdistuu vuodelle 2018. Pienimmät toimijat voivat hakea avustusta vielä vuoden 2018 aikana. Lisäksi vuodelle 2018 myönnettiin 300 000 euroa taiteen perusopetuksen kehittämisavustuksia.¹⁴¹

Taiteen perusopetukselle myönnetty avustukset ovat kasvaneet vuosien 2010-2016 aikana, mutta vuonna 2017 taiteen perusopetuksen avustukset olivat 4 744 410 euroa. Summa on pienempi kuin edellisenä vuonna 2016, jolloin avustukset olivat 4 818 600 euroa (taulukko 8).¹⁴²

Taulukko 8 Taiteen perusopetuksen avustukset 2010-2016.

Taiteen perusopetuksen avustukset 2010-2016							
Vuosi:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Eurot:	4 358 564	4 368 790	4 622 100	4 744 200	4 781 600	4 801 580	4 818 600

¹³⁸ Arviointikäynti kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle, 7.11.2017.

¹³⁹ Peruskoulujen rehtoreille suunnattu kysely, 15.2.2018.

¹⁴⁰ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹⁴¹ Tarkastuslautakunnan kysely 27.2.2018.

¹⁴² Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle tehty kysely, 21.3.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2.4. Liikunnan palvelukokonaisuus

Kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan liikuntapalvelukokonaisuus vastaa liikunnasta, liikuntapolitiikasta, liikunnan järjestämisestä ja liikuntapaikoista sekä leirintäalueesta. Palvelu jakautuu liikuntaan aktivointi, liikuntapaikat ja ulkoilupalvelut -palveluihin. Liikuntaan aktivointi huolehtii liikunnanohjauksesta, kansalais- ja seuratoiminnan tukemisesta ja tapahtumista. Palvelun keskeisiä asiakkaita ja kohderyhmiä ovat liikku-mattomat, vähän liikkuvat ja erityisryhmät. Palvelu sisältää ohjatun liikunnan palveluita sekä kansalais- ja seuratoiminnan tukemiseen ja tapahtumiin liittyviä tehtäviä. Liikuntapaikat -palvelu huolehtii sisäliikuntapaikkojen ja ulkoliikuntapaikkojen hoidosta ja niiden palveluista. Palvelut kohdistuvat erityisesti liikuntaseuroille ja kunto- ja kilpaurheilijoille, mutta myös kuntoliikkuville. Ulkoilupalvelut huolehtii ulkoilu- ja leirintäalueiden, reittien ja lähiliikuntapaikkojen hoidosta ja palveluista sekä merellisistä palveluista. Palveluiden keskeisiä asiakkaita ovat omatoimiset liikkujat ja harrasteliikkujat, arki- ja hyötyliikkujat sekä ulkoilijat.¹⁴³

2.4.1. Lainsäädäntö

Kuntalain (410/2015) 1 § mukaan " Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla." Liikunta on selkeästi yhteydessä ihmisten työkykyyn, terveyteen ja sitä kautta myös koko yhteiskunnan hyvinvointiin. Liikunta on siten hyvinvointipolitiikan väline ja sillä on merkittävä rooli kuntalaisten työkyvyn ja terveyden ylläpidossa.¹⁴⁴

Terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaan kunnan on seurattava asukkaistensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kunnan on lain mukaan nimettävä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutahot. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Lisäksi kunnan on tehtävä yhteistyötä muiden kunnassa toimivien julkisten tahojen sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.¹⁴⁵

Vuonna 2015 voimaan tulleen uuden liikuntalain (390/2015) tavoitteena on muun muassa edistää väestön hyvinvointia ja terveyttä. Liikuntalaki tukee tältä osin kuntalain keskeistä tavoitetta kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä. Liikuntalaissa on keskeistä yhteiskunnan hyvinvointipolitiikan tukeminen liikunnan avulla. Tavoitteena on selkeästi liikuntaharrastuksen laajentaminen myös uusiin ja liikunnallisesti passiivisiin väestöryhmiin sekä monialaisen ja -ammattillisen yhteistyön lisääminen. Lakiehdotuksen perusteluiden mukaan tarkoituksena on parantaa kunnan eri toimialojen yhteistyötä liikunnan edistämisessä. Lakimuutoksella on pyritty vahvistamaan liikunnan peruspalveluluonnetta.¹⁴⁶

¹⁴³ Liikunnan palvelukokonaisuuden internetsivut.

¹⁴⁴ Liikunnan asema lainsäädännössä, Kuntaliiton internetsivut.

¹⁴⁵ Liikunnan asema lainsäädännössä, Kuntaliiton internetsivut.

¹⁴⁶ Liikunnan asema lainsäädännössä, Kuntaliiton internetsivut.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2.4.2. Lasten ja nuorten liikuntaharrastusmahdollisuudet

Liikunnan palvelukokonaisuuden merkittävimpiä lapsille ja nuorille kohdistettuja palveluita ovat ala-asteikäisille suunnattu EasySport, yläasteikäisille tarkoitettu FunAction ja Nyt-Liikunta, joka on suunnattu ensisijaisesti ilman työ- tai koulutuspaikkaa oleville 18–29-vuotiaille nuorille aikuisille. Osallistumisen kynnystä näihin palveluihin on madallettu muun muassa siten, että liikuntaryhmiä on pyritty järjestämään sellaisissa paikoissa, joissa lapset ja nuoret jo valmiiksi viettävät aikaansa tai jotka ovat helposti saavutettavissa. Palvelut ovat joko kokonaan maksuttomia tai hyvin edullisia. Toimintaan voi osallistua hyvin vähäisilläkin liikuntataidoilla.¹⁴⁷

Liikunnan palvelukokonaisuus järjestää eri kohderyhmille suunnattuja liikuntatapah-tumia, joiden avulla vähän liikkuvia kuntalaisia pyritään tekemään tietoisiksi tarjo-tuista matalan kynnyksen palveluista. Kaikille uusille palvelumalleille on myös luotu omat internetsivut, ja jokaiselle alakoulun oppilaalle on lisäksi jaettu koulun kautta EasySport-toiminnasta kertova esite. Palveluita hyödyntävien lasten ja nuorten määrä on noussut niiden olemassaolon aikana tasaisesti, ja uusia toiminnasta kiin-nostuneita liikuntaseuroja ja yhteistyökumppaneita on tullut lisää. Toiminnan laajen-taminen sekä laadun kehittäminen on kuitenkin liikunnan palvelukokonaisuuden mu-kaan nykyisten resurssien puitteissa lähes mahdotonta.¹⁴⁸ Kaikissa lapsille ja nuorille kohdistetuissa palveluissa on tarjolla runsaasti erilaisia liikuntamahdollisuuksia¹⁴⁹.

EasySport

EasySport-toimintaa on järjestetty vuodesta 2008 alkaen. Vuonna 2017 EasySport-liikuntaryhmiä järjestettiin viikoittain eri puolilla Helsinkiä yhteensä noin 150. Suurin osa ryhmistä on maksuttomia mutta pieni osa on hinnoiteltu lautakunnan päättämän hinnaston mukaisesti maksamaan 25 euroa toimintakaudelta.¹⁵⁰ Maksua peritään tyypillisesti kallista tilaa tai paljon ohjausta vaativista lajeista kuten jääurheilusta ja tanssista¹⁵¹. Lisäksi EasySportin yhteydessä tehdään yhteistyötä sosiaali- ja terveys-viraston kouluterveydenhuollon sekä opetustoimen kanssa erilaisten kohdennettujen liikuntaryhmien järjestämiseksi. Kohdennettujen ryhmien tavoitteet asetetaan yhteis-työkumppaneiden kanssa kulloisenkin tarpeen mukaan, ja niitä ohjaa koulutettu lii-kunnanohjaaja. Ryhmiä on muun muassa liikunta- ja näkövammaisille sekä ylipainoi-sille lapsille. EasySport-liikuntaa järjestettiin vuonna 2017 noin viidenkymmenen kou-lun liikuntatiloissa ja kolmessakymmenessä muussa liikuntapaikassa.¹⁵²

EasySport-liikuntaryhmien sisällön suunnittelu tapahtuu ohjaajan johdolla, mutta yh-teisesti toiminnassa mukana olevien lasten kanssa. Lapset vaikuttavat siten siihen, mitä heidän liikuntaryhmissään tehdään sekä esimerkiksi siihen, miten liikuntaryhmä nimetään. Liikuntapalveluiden tekemässä kyselyssä 61 prosenttia yli vuoden mu-kana EasySport -liikunnassa olevista lapsista koki, että heidän toiveensa ja ideansa on kuultu toiminnan suunnittelussa. Onnistumisen kokemusten mahdollistamiseen

¹⁴⁷ Liikuntalautakunta 9.2.2017 § 37.

¹⁴⁸ Liikuntalautakunta 9.2.2017 § 37.

¹⁴⁹ EasySport-, FunAction- ja Nyt-liikunta -toimintojen internetsivut.

¹⁵⁰ Liikuntalautakunta 9.2.2017 § 37.

¹⁵¹ EasySport -internetsivut.

¹⁵² Liikuntalautakunta 9.2.2017 § 37.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

EasySport-liikunnan parissa on pyritty vaikuttamaan muun muassa kiinnittämällä huomiota liikunnanohjaajien pedagogisiin taitoihin ja kouluttamalla ohjaajia säännöllisesti. Yhteistyötä kouluttamisen osalta tehdään Helsingin yliopiston opettajakoulutuslaitoksen kanssa. Koulutusten aiheina ja teemoina on huomioitu liikuntataitojen opettamisen lisäksi myös osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksien vahvistaminen sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen.¹⁵³

EasySport-toimintaan osallistuvilla lapsilla toteutettiin asiakaskysely vuonna 2016. 25 prosenttia vastaajista ilmoitti, etteivät he harrasta EasySport-toiminnan lisäksi mitään muuta. 45 prosenttia vastanneista ilmoitti, että EasySportin ansiosta he ovat liikkuneet aikaisempaa enemmän rasittavasti ja hengästyttävästi. 49 prosenttia vastanneista koki, että heidän toiveitaan on kuultu toiminnan suunnittelussa. 58 prosenttia kertoi hengästyttävän liikunnan määrän lisääntyneen arjessaan. 96 prosenttia vastaajista antoi EasySport-toiminnasta parhaan tai toiseksi parhaan arvosanan. Vastanneista 20 prosenttia katsoi, että rasittavan liikkumisen määrä ei ole muuttunut.¹⁵⁴ EasySportin tilastotietoja vuosilta 2014–2017 on esitetty alla olevassa taulukossa. EasySport-ryhmien ja asiakkaiden määrä on kääntynyt laskuun vuonna 2017.

Liikunnan palvelukokonaisuuden liikuntasuunnittelijan mukaan suurin syy EasySportin ryhmien ja asiakkaiden määrän laskuun on palveluun suunnatun resurssin alimittaus ja tuen puute palvelun järjestämiseksi. Koko palvelun järjestämisestä vastaa liikunnansuunnittelija muiden tehtäviensä ohessa. Palvelu on kasvanut merkittävästi mutta sen henkilöstöresurssit ovat pysyneet samana tai käytännössä jopa laskeneet. Yksi liikunnansuunnittelija hoitaa palvelua muiden runsaiden asiantuntijatehtäviensä ohessa. Resurssivaje on tuotu esiin mutta palvelukokonaisuus ei ole pystynyt osoittamaan tehtävään lisäresursseja.¹⁵⁵

Taulukko 9 EasySport-toiminnan tilastoja vuosilta 2014–2017¹⁵⁶

Mittari	Vuosi 2014	Vuosi 2015	Vuosi 2016	Vuosi 2017
Ryhmät	291	267	332	290
Asiakkaat	7 151	5 292	6 955	5 898
Käyntikerrat	48 230	49 838	45 626	47 880
Leirit, ryhmät	45	32	101	88
Leirit, asiakkaat	1 796	6 499	10 888	7 176
Leirit, käyntikerrat	3 833	7 086	17 844	11 757

FunAction

FunAction-toimintaa on järjestetty vuodesta 2009 alkaen. FunAction tarjoaa nuorille mahdollisuuden liikunnan harrastamiseen 20 euron hintaisen liikuntakortin hinnalla. Viikoittaisia liikuntaryhmiä oli vuonna tarjolla yhteensä noin 50. Toiminta keskittyi vuonna 2017 pääsääntöisesti Itä-Helsinkiin ja Kannelmäki-Malminkartano -alueelle. Toimintaa järjestettiin noin kolmessakymmenessä eri liikuntapaikassa. Vuonna 2018

¹⁵³ Liikunnan palvelukokonaisuuden kommentit arviointimuistioon 12.3.2018.

¹⁵⁴ Haastattelu liikunnan palvelukokonaisuudessa 6.11.2017.

¹⁵⁵ Liikunnan palvelukokonaisuuden kommentit arviointimuistioon 12.3.2018.

¹⁵⁶ Haastattelu liikunnan palvelukokonaisuudessa 6.11.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

toiminta on kaupunginhallituksen lisämäärärahan turvin tarkoitus laajentaa koko kaupungin alueelle. Viikoittain järjestettävissä ryhmissä liikuntaa kävi kokeilemassa noin 1800 nuorta. FunActionin liikuntavalikoimasta löytyy myös niin kutsuttuja Startti-tunteja, jotka on suunniteltu erityisesti liikuntaa harrastamattomien nuorten tarpeet huomioiden.¹⁵⁷

Toimintamallin sisällä on lisäksi kehitetty henkilökohtaista neuvontapalvelua syrjäytymisvaarassa oleville nuorille sekä nuorille aikuisille. Yläkouluikäisten ”Personal Trainer”-neuvontaa kehitetään yhteistyössä koulun sekä kouluterveydenhuollon kanssa. Liikunnanopettaja tai kouluterveydenhoitaja voi tarpeen mukaan lähettää esimerkiksi Move!-testissä heikon tuloksen saaneen nuoren liikunnanohjaajan henkilökohtaiseen ohjaukseen.¹⁵⁸ FunActionista ei ole toteutettu asiakaskyselyä mutta liikuntaviraston mukaan toiminta on lisännyt nuorten liikkumista. Toimintaa on myös toteutettu yhdessä nuorisotoimen organisoiman Operaatio Pulssin kanssa.¹⁵⁹ FunActionin toiminta on kehittynyt vuosien 2014–2017 aikana alla olevan taulukon mukaisesti.

Taulukko 10 FunAction toiminnan tilastoja vuosilta 2014–2017¹⁶⁰

Mittari	Vuosi 2014	Vuosi 2015	Vuosi 2016	Vuosi 2017
Ryhmät	280	401	546	660
Asiakkaat	7 592	11 554	14 457	15 982
Käyntikerrat	15 275	20 000	25 160	27 992

Nyt-liikunta

Nyt-liikuntaa toteutetaan Helsingissä osana nuorten yhteiskuntatakuun toimia. Toiminta on tarkoitettu ensisijaisesti 18–29-vuotiaille ilman työ- tai koulutuspaikkaa oleville nuorille. Viikoittaisia ryhmiä järjestettiin vuonna 2017 noin 50 ympäri Helsinkiä 27 eri paikassa. Ryhmät ovat osallistujilleen maksuttomia. Lisäksi nuorille tarjotaan mahdollisuutta osallistua henkilökohtaiseen liikuntaneuvontaan. Jump in -liikuntaneuvonta on kolme kuukautta kestävä prosessi, joka tähtää liikunnallisuuden lisäämiseen nuoren arjessa. Nyt-liikunnan kohdennettua ryhmätoimintaa tarjotaan muun muassa Stadin ammattiopiston opiskelijoille ja kaupungin työpajoille. Liikuntainfoja käydään pitämässä erilaisissa nuorten ryhmissä.¹⁶¹

Nyt-liikunta on onnistunut tavoittamaan erityisesti vähän liikkuvia nuoria. 47 prosenttia osallistuneista harrasti liikuntaa kerran viikossa tai vähemmän ennen Nyt-liikunnan aloittamista. Vain 4 prosenttia sanoo, että liikunta ei ole lisääntynyt.¹⁶² Nyt-liikunnan kävijämäärät ovat kehittyneet alla olevan taulukon mukaisesti.

Taulukko 11 Nyt-liikunnan tilastoja vuosilta 2014–2017¹⁶³

¹⁵⁷ Liikuntalautakunta 9.2.2017 § 37.

¹⁵⁸ Liikuntalautakunta 9.2.2017 § 37.

¹⁵⁹ Haastattelu liikunnan palvelukokonaisuudessa 6.11.2017.

¹⁶⁰ Haastattelu liikunnan palvelukokonaisuudessa 6.11.2017.

¹⁶¹ Liikuntalautakunta 9.2.2017 § 37.

¹⁶² Haastattelu liikunnan palvelukokonaisuudessa 6.11.2017.

¹⁶³ Haastattelu liikunnan palvelukokonaisuudessa 6.11.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Mittari	Vuosi 2014	Vuosi 2015	Vuosi 2016	Vuosi 2017
Ryhmät	85	128	128	120
Asiakkaat	2 194	10 419	12 806	9 825
Käyntikerrat	4 156	19 212	23 397	23 680
Jump in, käyntikerrat	280	633	738	895

Muut keinot lasten liikuntaharrastusten tukemiseksi

Liikuntavirasto uudistui avustusjärjestelmänsä vuonna 2016. Uudistuksessa painotettiin voimakkaasti lasten ja nuorten liikunnan tukemista. Myös lasten ja nuorten liikunnan tilavuokria liikunnan palvelukokonaisuuden tiloissa subventoidaan voimakkaasti. Lasten ja nuorten toiminta asetetaan etusijalle myös tilavuorojen jakoperusteissa. Kaikki liikuntaviraston kurssit ja ulkoliikuntapaikat ovat myös lähtökohtaisesti lasten ja nuorten käytettävissä. Koulujen ja päiväkotien pihoilta on rakennettu lähiörahaston tuella runsaasti lähiliikuntapaikkoja. Kantakaupunkiin lähiliikuntapaikkoja on rakennettu varsin vähän, koska niille ei ole saatu rahoitusta yhtä helposti kuin esikaupunkieihin. Liikuntavirastossa kehitetyt Liikuntahulina- ja Perhepalloilukonseptit ovat saavuttaneet suuren suosion.¹⁶⁴

Liikuntapalvelut alueellisesti

Liikuntavirasto selvitti liikuntapaikkojen saavutettavuutta vuonna 2017 kahden Helsingin yliopiston opinnäytteen avulla. Lähes kaikki saavuttavat liikuntapaikat alle 30 minuutissa sekä nykytilanteessa että vuoden 2040 väestötilanteessa. Heikommassa asemassa ovat Östersundomin ja Suomenlinnan asukkaat. Keskustassa ei ole paljon kaupungin liikuntapalveluita, joten Jätkäsaaren bunkkerin ja liikuntapuiston toteuttaminen on tärkeää kantakaupungin kannalta. Vaikka keskustassa on vähän erityisesti kaupungin liikuntapalveluita, on siellä tutkimusten mukaan kuitenkin runsaasti paljon liikkuvia kuntalaisia. Saavutettavuus autolla on hyvä kaikkiin liikuntapaikkoihin, mutta liikuntapaikkojen saavutettavuus kävellen ja joukkoliikenteellä huononee ilman palveluverkkoon tehtäviä muutoksia.¹⁶⁵

Liikkuva koulu

Liikkuva koulu -ohjelma on osa Suomen hallitusohjelman osaamisen ja koulutuksen kärkihanketta. Liikkuvan koulun tavoitteena on aktiivisempi ja viihtyisämpi koulupäivä. Keskeisiä teemoja ovat oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen, oppilaiden osallisuuden sekä liikkumisen lisääminen ja istumisen vähentäminen. Liikkuva koulu -ohjelman sisällöt kannustavat kouluja huomioimaan fyysisen aktiivisuuden lisäämisen mahdollisuudet monialaisesti koulupäivän rakenteessa ja koulumatkojen aikana.¹⁶⁶

Helsinki lähti mukaan Liikkuva koulu -ohjelmaan vuonna 2012. Vuonna 2016 jo kaikki kaupungin peruskoulut olivat mukana ohjelmassa. Liikkuva koulu -ohjelmaa toteute-

¹⁶⁴ Haastattelu liikunnan palvelukokonaisuudessa 6.11.2017.

¹⁶⁵ Haastattelu liikunnan palvelukokonaisuudessa 6.11.2017.

¹⁶⁶ Liikkuva Koulu -ohjelman väliraportti 1.8.2015–31.12.2016

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

taan kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan liikuntapalveluiden sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan välisenä yhteistyönä opetus- ja kulttuuriministeriön hankerahalla. Rahoitus tulee jatkumaan ainakin lukuvuodelle 2018–2019. Hankerahalla on palkattu vaihteleva määrä liikunnanohjaajia, jotka ovat toimineet koulujen arjessa resurssina ja toimintakulttuurin muutoksen tukijoina.¹⁶⁷

Liikkuva koulu -ohjelmassa oppilaat on osallistettu pohtimaan yhdessä omaa fyysistä aktiivisuuttaan koulupäivänä. Koulupäivä on jakautunut välituntiaikaan, ennen ja jälkeen koulupäivän tapahtuvaan toimintaan sekä oppituntien toiminnallisuuteen. Liikkuva koulu -ohjelman ohjaajien määrä on vuosittain vaihdellut 1-4 välillä ja osa henkilöistä on ollut osapäiväisiä. Tarve on ollut suurempi, koska oppilasmäärä kouluissa on koko ajan kasvava. Ohjaajille suunniteltiin vastuukoulut ja suunnitelma miten koulun lähtökohdista etenevä prosessi kussakin koulussa toteutetaan. Työaika käytettiin niin opettajien perehdyttämiseen, yhteisohjaamiseen, lasten osallistamiseen, toiminnallisten opetusmenetelmien ideointiin ja välineistösuunnitteluun. Malli on ollut koulujen näkökulmasta erittäin onnistunut ja mieleinen. Ohjaajia tulisi jatkossa saada myös alueellisten urheiluseurojen henkilöistä, jotka jo muutenkin toimivat koulujen alueilla ja tekevät koulujen kanssa yhteistyötä, mikäli tähän olisi mahdollista suunnata rahallista tukea.¹⁶⁸

2.4.3. Kouluterveyskysely ja liikunta

Kouluterveyskysely 2017 mukaan helsinkiläisistä peruskoulun yläasteen kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista 39 prosenttia harrastaa liikuntaa omatoimisesti lähes päivittäin, lukiolaisilla osuus on 35 prosenttia ja ammattikoululaisilla 30 prosenttia. Lukiolaisten osuus on pienempi kuin koko maassa, mutta yläastelaisten ja ammattikoululaisten osuudet ovat kutakuinkin samat kuin koko maan nuorilla. Kaikissa ryhmissä helsinkiläiset pojat harrastavat liikuntaa enemmän kuin tytöt.¹⁶⁹

Ohjattua liikuntaa vähintään kuukausittain helsinkiläisistä kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista harrastaa 60 prosenttia. Lukiolaisilla vastaava osuus on 49 prosenttia ja ammattikoululaisilla 31 prosenttia. Ohjattua liikuntaa helsinkiläisnuoret harrastavat hieman enemmän kuin keskimäärin koko maassa. Yläasteella ja ammattikouluissa pojat harrastavat tyttöjä enemmän ohjattua liikuntaa mutta lukiossa asetelma on päinvastoin.¹⁷⁰

Helsinkiläisistä yläastelaisista vähintään tunnin päivässä liikkuu 21 prosenttia, lukiolaisista 14 prosenttia ja ammattikoululaisista 15 prosenttia. Kaikissa ryhmissä pojat liikkuvat tyttöjä enemmän. Vähintään tunnin päivässä liikkuvien helsinkiläisnuorten osuudet ovat hieman korkeampia kuin koko maassa. Korkeintaan tunnin viikossa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajallaan harrastaa 22 prosenttia yläastelaisista, 24 prosenttia lukiolaisista ja peräti 41 prosenttia ammattikoululaisista. Koko maassa

¹⁶⁷ Haastattelu liikuntapalveluissa 6.11.2017

¹⁶⁸ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan leikkipuisto- ja koululaisten iltapäivätoiminnan palvelupäällikön vastaus kyselyyn 18.12.2017

¹⁶⁹ Kouluterveyskysely 2017.

¹⁷⁰ Kouluterveyskysely 2017.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

osuudet ovat lähes täysin samat. Kaikissa ryhmissä helsinkiläiset tytöt harrastavat poikia vähemmän liikuntaa.¹⁷¹

Niiden nuorten osuus, jotka harrastavat hengästyttävää liikuntaa korkeintaan yhden tunnin viikossa, on kuitenkin laskenut erityisesti vuodesta 2010 alkaen. Suurin kehitys on ollut perusopetuksessa vuosien 2013 ja 2017 välillä.¹⁷²

2.4.4. Sosioekonominen tausta ja liikkuminen

Pohjois-Suomessa vuonna 1966 syntyneiden henkilöiden seurantalutkimuksen mukaan perheen matala sosioekonominen asema oli yhteydessä vähäiseen liikuntaan 14-vuotiaana. Perhetaustalla ei ollut merkitystä enää 31-vuotiaana. Tuolloin selittäviä tekijöitä olivat koulumenestys 14-vuotiaana ja kouluttautuminen aikuisena. Liikunnallinen aktiivisuus 31-vuotiaana oli suoraan verrannollinen koulutustasoon. Yhteys on erityisen voimakas miehillä. Korkeimman sosioekonomisen aseman perheitä oli keskimääräistä yleisemmin niiden nuorten parissa, jotka harrastivat koripalloa, muita harvinaisempia palloilulajeja, suunnistusta, ratsastusta, tanssia ja laskettelua.¹⁷³

Lasten ja nuorten sepelvaltimotaudin riskitekijät -tutkimuksessa on selvitetty sydän- ja verisuonitautien syntyyn vaikuttavia tekijöitä lapsuudesta alkaen. Tutkimus alkoi vuonna 1980. Sekä vanhempien sosioekonominen asema että nuoren oma sosioekonominen asema ovat yhteydessä nuorten liikunnan harrastamiseen. Korkeassa sosioekonomisessa asemassa olevat nuoret raportoivat enemmän ripeää liikuntaa ja osallistuvat useammin urheiluseuran harjoituksiin kuin alemmassa sosioekonomisessa asemassa olevat nuoret. Perheen sosioekonominen asema on yhteydessä liikunnan harrastamiseen nuorena mutta ei enää aikuisena. Hyvä koulumenestys nuorena ja kouluttautuminen ennustivat aktiivista liikkumista aikuisena.¹⁷⁴

Drop out vai throw out -tutkimuksessa tavoitteena oli kuvata lasten ja nuorten liikuntaharrastuksen tuotantoprosessia ja selittää empiiriseen aineistoon perustuen lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksia, kustannuskehitystä ja kustannuksiin vaikuttavia tekijöitä. Tulokset osoittavat, että harrastamisen kokonaiskustannukset ovat kaksin- tai kolminkertaistuneet vuosilta 2001–2002 vuosiin 2011–2012. Eri lajien kustannuskehityksessä on suuria eroja. Harrastusten ammattimaistuminen ja kilpailullistuminen tuo mukanaan myös kasvavat kustannukset. Harjoitus- ja kilpailutapahtumien määrän kasvun myötä kasvavat myös kustannukset. Kun harjoittelun intensiteetti kasvaa, tarvitaan lisää tilaa, päätoimiset tai osapäivätoimiset valmentajat, paremmat välineet ja tekstiilit ja myös matkakustannukset kasvavat.¹⁷⁵

2.4.5. Kouluterveyskysely ja nuorten vapaa-aika

¹⁷¹ Kouluterveyskysely 2017.

¹⁷² Kouluterveyskysely 2017.

¹⁷³ Kantomaa, Jaako ja Tammelin julkaisussa Mikä Maksaa, valtion liikuntaneuvosto 2014.

¹⁷⁴ Kantomaa, Jaako ja Tammelin julkaisussa Mikä Maksaa, valtion liikuntaneuvosto 2014.

¹⁷⁵ Rajala julkaisussa Mikä Maksaa, valtion liikuntaneuvosto 2014.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn mukaan 91 prosenttia peruskoululaisista, 93 prosenttia lukiolaisista ja 81 prosenttia ammattikoululaisista harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa. Alla olevassa taulukossa on esitetty yläastelaisten, lukiolaisten ja ammattikoululaisten vastaukset kouluterveyskyselyn harrastuksia ja vapaa-aikaa koskeviin kysymyksiin.

Taulukko 12 Yläastelaisten, lukiolaisten ja ammattikoululaisten vastaukset kouluterveyskyselyn harrastuksia ja vapaa-aikaa koskeviin väittämiin, %¹⁷⁶

Indikaattori	Yläaste	Lukio	Ammatti-koulu
Kokee, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille	33	29	29
Kokee, että asuinalueella ei ole tarpeeksi oleskelutiloja nuorille	24	26	21
Tietää asuinalueen harrastusmahdollisuuksista	54	51	45
Kokee harrastuspaikkojen sijaitsevan liian kaukana	20	18	20
Kokee kiinnostavat harrastukset liian kalliiksi	23	21	36
Harrastaa liikuntaa omatoimisesti lähes päivittäin	39	35	30
Harrastaa ohjattua liikuntaa vähintään kuukausittain	60	49	31
Osallistuu yhdistyksen tai järjestön toimintaan vähintään kuukausittain	22	18	16
Harrastaa musiikkia tai näyttelemistä vähintään kuukausittain	30	29	25
Harrastaa kirjoittamista, kuvataidetta, video- tai valokuvaamista vähintään kuukausittain	36	34	35
Harrastaa käsitöitä tai korjaa laitteita vähintään kuukausittain	19	13	24
Seuraa uutisia lähes päivittäin	24	34	30
Hoitaa lemmikkiä tai on luonnossa lähes päivittäin	27	26	27
Lukee kirjoja omaksi ilokseen vähintään kuukausittain	37	38	33
Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa	91	93	81

Tytöt ovat poikia hieman kriittisempiä kiinnostavien harrastusmahdollisuuksien ja nuorten oleskelutilojen suhteen. Tytöillä kulttuuriharrastukset ovat poikia yleisempiä; pojat taas harrastavat tyttöjä enemmän liikuntaa. Tytöt kokevat poikia yleisemmin

¹⁷⁶ Kouluterveyskysely 2017.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

kiinnostavat harrastukset liian kalliiksi, pojat taas ovat useammin sitä mieltä, että harrastuspaikat sijaitsevat liian kaukana.¹⁷⁷

Ammattikoululaiset ovat muita useammin epätietoisia alueen harrastusmahdollisuuksista ja pitävät selvästi useammin kiinnostavia harrastuksia liian kalliina. Ammattikoululaiset harrastavat etenkin ohjattua liikuntaa selvästi muista vähemmän.¹⁷⁸

2.4.6. Avustukset liikuntaseuroille

Liikunnan kansalaistoiminnan avustusten myöntämisperusteet uudistettiin vuonna 2016. Uudistamisen tavoitteena oli entistä vahvemmin tukea erityisesti lasten ja nuorten liikuntatoiminnan edellytyksiä. Toiminta-avustuksen laskennassa 80 prosenttia avustuksesta jaetaan alle 20-vuotiaiden toiminnan ja 20 prosenttia yli 20-vuotiaiden toiminnan mukaan. Myös tilankäyttöavustuksessa tuetaan alle 20-vuotiaiden toimintaa enemmän. Harkinnanvarainen avustus on suurempi niillä seuroilla, joiden toiminnassa on lapsia ja nuoria.¹⁷⁹ Runsaasti avustuksia saavat esimerkiksi palloilulajien seurat ja monipuolisesti liikuntaa järjestävät seurat kuten Tapanilan Erä ja Helsingin NMKY¹⁸⁰. Avustusten määrä vuosittain esitetään taulukossa 13.

Taulukko 13 Liikuntaseurojen tukemiseen varatut määrärahat vuosina 2014–2017¹⁸¹

Vuosi 2014	Vuosi 2015	Vuosi 2016	Vuosi 2017
6 989 000 €	6 989 000 €	7 189 000 €	7 379 000 €

Vuonna 2017 käyttämättä jääneitä kaupunginhallituksen käyttövaroja käytetään vuonna 2018 muun muassa yhteishankkeeseen Me-säätiön kanssa Malminkartanon ja Kannelmäen alueella. Hankkeessa on tarkoitus edistää lasten ja nuorten harrastuksia ja muun muassa perustaa monitoimihalli liikkumiseen, kulttuuriin ja nuorisotyöhön. Lisäksi varoja käytetään FunAction-liikunnan ja Pulssi-toiminnan laajentamiseen koko kaupunkiin. Määrärahasta 100 000 euroa käytetään myös tulevan liikku-misohjelman viestintään ja markkinointiin.¹⁸² Lisäksi 900 000 euroa käytetään avustuksiin toimintaan ja hankkeisiin, jotka lisäävät lasten ja nuorten matalan kynnyksen harrastustoimintaa ja liikuntaa¹⁸³.

2.5. Kokoavat havainnot

Seuraavassa vastataan arvioinnin osakysymyksiin 1-4. Lisäksi esitetään keskeisimmät havainnot, ovatko opetustoimi, liikuntatoimi, nuorisotoimi ja kulttuuritoimi toteuttaneet strategian tavoitetta, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus harrastukseen.

1. Onko peruskoulujen tilojen iltapäiväkäyttöä lisätty lasten ja nuorten harrastustoimintaan?

¹⁷⁷ Kouluterveyskysely 2017.

¹⁷⁸ Kouluterveyskysely 2017.

¹⁷⁹ Liikuntalautakunta 23.3.2017 § 72.

¹⁸⁰ Liikuntalautakunta 23.3.2017 § 74–§ 75.

¹⁸¹ Avustuspäätökset vuosina 2014–2017.

¹⁸² Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 30.1.2018 § 13.

¹⁸³ Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 13.2.2018 § 29.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Opetustoimessa lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia oli pyritty lisäämään asettamalla kaupunginvaltuuston hyväksymään talousarvioon 2017 tavoite koulujen tilojen käytön lisäämiselle harrastustoimintaan. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala saavutti asetetun tavoitteen, ja 76:ssa suomenkielisessä peruskoulussa ja seitsemässä ruotsinkielisessä peruskoulussa järjestettiin harrastustoimintaa koulupäivän jälkeen. Koska tavoite saavutettiin, osakysymykseen voidaan vastata kyllä. Arvioinnin mukaan koulutilojen käyttöä harrastustoimintaan olisi kuitenkin edelleen mahdollista lisätä, etenkin koillisella ja kaakkoisella alueella mutta myös muillakin alueilla.

Strategiaohjelmassa 2013–2016 tavoitteena oli, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus harrastukseen. Perusopetuksen palvelukokonaisuudessa tavoitteeseen oli vastattu koulujen kerhotoiminnan avulla. Kerhotoiminta on maksutonta, matalan kynnyksen harrastustoimintaa. Arvioinnin mukaan oppilaiden harrastustoiminnan kiinnostuksen kohteita oli selvitetty ja pyritty saamaan mahdollisimman moni mukaan kerhotoimintaan. Kerhotoiminnan riittävyys oltiin arvioinnin mukaan melko tyytyväisiä. Alueellisesti tarkasteltuna kuitenkin kaakkoisella alueella kerhotoimintaa ei ollut riittävästi tarjolla. Kerhotoiminta oli monipuolista ja suosituimmat kerhot olivat liikuntakerhot sekä taidekerhot. Arvioinnin mukaan liikuntasalituloja pitäisi olla enemmän, että kerhotoimintaa voitaisiin edelleen lisätä.

Arvioinnissa kehittämiskohteiksi nousi kaksi teemaa eli harrastuksista tiedottaminen ja harrastusvälineiden kalleus. Harrastuksista tulee tiedottaa kattavasti esimerkiksi Wilman kautta myös vanhempia, että heidän on helpompaa lähettää lapset kerhoihin. Harrastustoiminnan tuottajien kuten esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoiden tulee olla näkyvämmiin esillä koulussa ja tarjota muutaman kerran tutustumisia uusiin harrastuksiin. Harrastamista tulee tukea taloudellisesti, koska harrastusvälineet saattavat olla kalliita, vaikka harrastustoiminta olisi maksutonta. Arviointikäynnillä tuli esille, että toimialalla parhaillaan pohditaan, miten käytettyjen liikuntavälineiden myyntiä voitaisiin edistää. Arvioinnin mukaan joidenkin lasten osalta matkakustannukset ja aikatauluun sidotut koulukuljetukset saattavat olla este harrastukseen osallistumiselle.

2. Onko lasten ja nuorten osallisuutta ja kuulemista harrastustoi-veista lisätty ja onko osallistuminen pienryhmiin kasvanut?

Nuorison palvelukokonaisuus on saavuttanut tavoitteensa, jotka liittyvät nuorten pienryhmien määrän lisäämiseen ja nuoria osallistamaan Ruutibudjettiin. Sekä pienryhmien että osallistuvaan budjettiin osallistuvien nuorten määrä on kasvanut selkeästi vuodesta 2014. Nuorten osallistumista on edistetty myös Ruuti-toimintaa kehittämällä sekä laajentamalla Pulssi-toimintamallia. Nuorten yhdistyksille suunnattu toiminta-avustusten määrä on kasvanut. Lisäksi vuonna 2018 on varattu avustussumäärärahaa 900 000 euroa nuorten harrastusten ja liikunnan edistämiseen. Kehittämistarpeita nuorison palvelukokonaisuudessa nuorten harrastuksiin liittyen on Ruuti-toiminnan selkeyttämisessä ja harrastusmahdollisuuksista tiedottamisessa. Tiedottamista tulisi tehostaa ja harrastusten hakupalveluita kehittää käyttäjän tarpeita, kuten ilmoittautuminen ja maksaminen, paremmin huomioivaksi.

3. Onko lasten ja nuorten liikuntaharrastusmahdollisuuksia lisätty?

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Liikunnan palvelukokonaisuuden järjestämien lapsille ja nuorille suunnattujen liikuntapalveluiden tarjonta ja asiakasmäärät ovat viime vuosina kasvaneet eli nuorten liikuntaharrastusmahdollisuuksia on lisätty. Vuonna 2017 ala-asteikäisille suunnatun EasySportin ryhmät ja kävijämäärät kuitenkin laskivat. Laskua selittää liikunnan palvelukokonaisuuden mukaan aliresursointi. Erilaisten liikuntamuotojen tarjonta on runsasta. On kuitenkin epäselvää, tavoittaako tieto monipuolisista liikuntamahdollisuuksista kaikki nuoret. Lapsia ja nuoria priorisoidaan urheiluseurojen avustuksissa. Avustuksia seuroille myönnetään vuosittain noin seitsemän miljoonaa euroa. Tutkimusten mukaan liikkumista lapsena ja nuorena selittää perheen sosioekonominen asema mutta aikuisena perhetaustalla ei ole enää vaikutusta liikkumiseen. Liikuntaharrastusten hinta seuratoiminnassa on kasvanut voimakkaasti. Liikunnan palvelukokonaisuuden tarjoamat palvelut mahdollistavat eri lajien kokeileminen ilmaiseksi tai edullisesti. Lajin vaatimat kalliit varusteet voivat silti muodostua harrastamisen esteeksi.

4. Onko lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua taiteen perusopetukseen parannettu?

Osakysymykseen voidaan vastata kyllä. Kulttuurin palvelukokonaisuudessa tavoitteeseen on vastattu viemällä matalan kynnyksen kulttuurisia harrastuspalveluita taiteen perusopetus- eli TPO -selvityksen alhaisen osallistumisen alueille. Kaupunginvaltuuston hyväksymässä talousarviossa 2017 kulttuuritoimella oli tavoitteena suunnata 60 iltapäivä- ja vapaa-ajan kurssia alhaisen osallistumisen alueille. Näitä kursseja toteutui 100. Lisäksi taiteen perusopetuksen rahoitusta on kohdennettu uudelleen. Rahoitetusta siirrettiin taiteen perusopetuksen toimijoille, jotka toimivat matalan osallistumisen ja heikon rahoituksen alueilla. Kulttuurijaoston päätös tehtiin joulukuussa 2017, joten vaikutukset eivät ole vielä tiedossa.

Lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua harrastustoimintaan on pyritty parantamaan lisäämällä kaupungin tilojen käyttöä harrastustoimintojen toteutuspaikkoina. Annantalo on aloittanut kerhotoiminnan tuottamisen kouluissa kevästä 2017 alkaen. Lisäksi taiteen perusopetuksen tilatarpeista on järjestetty tapaaminen yhteistyössä kasvatuksen ja koulutuksen sekä kaupunkiympäristön toimialojen kanssa. Tapaamisessa todettiin, että yhteistyötä taiteen perusopetuksen oppilaitosten kanssa tullaan kehittämään jatkossa tiiviimpään suuntaan. Taiteen perusopetukseen osallistumisen edistäminen on otettu huomioon myös kesäkuussa 2017 käyttöön otetun taide- ja kulttuuriavustusten arviointikriteereissä.

Arvioinnin mukaan koulujen opettajat ohjaavat lapsia ja nuoria taiteen perusopetuksen pariin. Eniten ohjaamista tapahtuu itäisellä alueella. Kaikilla muilla alueilla paitsi itäisellä oli arvioinnin mukaan kouluja, jotka eivät ohjaa lapsia ja nuoria taiteen perusopetuksen pariin. Syynä tähän voi olla ettei kouluissa ole tarpeeksi tietoa taiteen perusopetustarjonnasta.

Arvioinnin mukaan koulut tiedottavat taiteen perusopetuksesta ainakin silloin, jos he saavat palveluntuottajalta valmiin tiedotteen, minkä voivat lähettää eteenpäin esimerkiksi oppilaiden vanhemmille ja informoida oppilaille koulussa. Arvioinnin mukaan taiteen perusopetuksesta tiedottaminen ei aina ole riittävää ja kouluilla ei välttämättä

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

ole tietoa taiteen perusopetustarjonnasta riittävästi. Kulttuuripalvelujen mukaan taiteen perusopetuksesta tiedottaminen on palvelun tuottajan vastuulla.

Taiteen perusopetuksen kehittämiskohteiksi arvioinnissa nousi jo edellä mainittu tiedottaminen ja taiteen perusopetuksen maksullisuus. Arvioinnin mukaan kaikilla lapsilla ja nuorilla ei välttämättä ole taloudellista mahdollisuutta osallistua taiteen perusopetukseen. Vaikka oppilasmaksut saattavat olla alhaiset, voi harrastusvälineet olla joillekin liian kalliita.

3. JOHTOPÄÄTÖKSET

Arvioinnin pääkysymyksenä oli, ovatko opetus-, liikunta-, nuoriso- ja kulttuuritoimi toteuttaneet strategian tavoitetta siitä, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus harrastukseen. Arvioinnin perusteella pääkysymykseen voidaan vastata kyllä, kukin palvelukokonaisuus on osaltaan toteuttanut strategian tavoitetta siitä, että nuorilla on mahdollisuus harrastukseen.

Opetustoimi saavutti sille asetetun tavoitteen koulun tilojen käyttämisestä iltapäivisin lasten ja nuorten harrastustoimintaan. 76 suomenkielisessä peruskoulussa ja seitsemässä ruotsinkielisessä peruskoulussa järjestettiin harrastustoimintaa koulupäivän jälkeen.

Kouluissa oli tehty toimia lasten ja nuorten harrastustoiminnan lisäämiseksi koulujen kerhotoiminnan avulla. Oppilailta kysyttiin, millaista kerhotoimintaa tulee järjestää ja tämän johdosta kerhotoimintaa oli monipuolistettu ja lisätty. Kerhotoiminnan monipuolistaminen on mahdollistanut yhä useamman oppilaan osallistumaan harrastustoimintaan. Suosituimpia kerhoja olivat erilaiset liikuntakerhot. Liikuntasalitilojen riittämättömyys on mahdollinen este, että kerhotoimintaa voitaisiin edelleen lisätä.

Koulujen kerhotoiminta on maksutonta, mutta harrastusvälineet saattavat olla kalliita. Käytettyjen harrastusvälineiden kierrätystä tulee lisätä, koska se on hyvä keino laskea harrastamisen kustannuksia.

Nuorison palvelukokonaisuus on laajentanut nuorten osallisuutta edistävää ruutibudjettia ja kehittänyt myös muutoin Ruuti-toimintaa. Ruutia tulisi kuitenkin selkeyttää etenkin, kun myös kaupungin uuteen osallisuusmalliin kuuluu osallistuva budjetointi. Nuorten ryhmälähtöisen harrastustoiminnan eli pienryhmien määrä on lisääntynyt. Harrastusmahdollisuuksista tiedottamista tulisi tehostaa ja harrastusten hakupalveluita kehittää käyttäjän tarpeita paremmin huomioivaksi.

Liikunnan palvelukokonaisuus on lisännyt lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia viime vuosina ja palvelujen käyttäjämäärät ovat kasvaneet. Niukat henkilöstöresurssit ovat kuitenkin vähentäneet ala-astelaisille suunnatun EasySportin ryhmiä ja siten kävijämääriä. Erilaisia liikuntamuotoja on tarjolla runsaasti joko ilmaiseksi tai edullisesti. Lasten ja nuorten tietämättömyys harrastusmahdollisuudesta tai lajin vaatimat kalliit varusteet voivat silti muodostua harrastamisen esteeksi. Edullisia liikuntamahdollisuuksia tulisi edistää huolehtimalla palvelujen tarvitsemista resursseista sekä parantamalla tiedotusta harrastusmahdollisuuksista ja käytettyjen varusteiden kaupasta.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua taiteen perusopetukseen oli parannettu lisäämällä Annantalon järjestämää kerhotoimintaa kouluissa sekä huomioimalla osallistumisen edistäminen vuonna 2017 uudistetuissa taide- ja kulttuuriavustusten arviointikriteereissä. Osallistumista oli parannettu kohdentamalla taiteen perusopetuksen rahoitusta uudelleen. Rahoitusta kohdennettiin matalan osallistumisen ja heikon rahoituksen alueille. Lisäksi parannuksia oli haettu taiteen perusopetuksen tilatarpeita selvittämällä ja järjestämällä tapaaminen yhdessä kasvatuksen ja koulutuksen sekä kaupunkiympäristön toimialan kanssa. Yhteistyö osapuolien kesken koettiin tarpeelliseksi ja sitä edelleen jatketaan.

Taiteen perusopetus on maksullista toimintaa. Oppilasmaksut yhdessä kalliiden harrastusvälineiden kanssa saattavat muodostua harrastuksen esteeksi joillekin oppilaille. Mahdollisesti osa lapsista ja nuorista ei voi harrastaa haluamaansa asiaa liian korkeiden kustannusten vuoksi.

Tieto taiteen perusopetustarjonnasta ei välttämättä saavuta kaikkia oppilaita, vanhempia, opettajia ja muuta koulun henkilökuntaa. Kun kouluilla ei ole tietoa, opettajat tai muu henkilökunta ei pysty ohjaamaan oppilaita taiteen perusopetuksen pariin tai tiedottamaan oppilaita eikä vanhempia opetustarjonnasta. Tiedotus taiteen perusopetuksesta ei ole riittävää kouluissa.

4. TOIMENPIDE-ESITYS JA LISÄTIEDOT

Tarkastuslautakunnan 2. toimikunta hyväksyy muistion ja esittää, että aiheesta laaditaan arviointikertomuksen tekstiluonnos.

Arviointia koskevia lisätietoja antavat kaupunkitarkastajat Tarja Palomäki, puhelin 310 36479 ja Petri Jäske puhelin 310 43024.

Tarja Palomäki

Petri Jäske

Jakelu Tarkastuslautakunnan 2. toimikunta.

LÄHTEET

Haastattelut, arviointikäynnit ja kyselyt

Haastattelu kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan liikunnan palvelukokonaisuudessa, liikuntajohtaja, liikuntapaikkapäällikkö, liikunnan edistämisyksikön päällikkö ja suunnittelija, 6.11.2017.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Leikkipuisto- ja koululaisten iltapäivätoiminnan palvelupäällikkö, kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, kysely kasvatuksen ja koulutuksen toimialan liikunnan edistämisestä 18.12.2017

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle suunnattu kysely lasten ja nuorten harrastuksista ja taiteen perusopetuksesta, 21.2.2018.

Kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan nuorisopalveluihin suunnattu kysely lasten ja nuorten harrastuksista sekä nuorten osallisuudesta, 28.11.2017.

Palveluvastaava, kasvatuksen ja koulutuksen toimiala Kasko, kysely koulujen kerhotoiminnasta 7.2.2018.

Peruskoulujen rehtoreille suunnattu kysely koulujen kerhotoiminnasta ja taiteen perusopetuksesta 15.2.2018.

Talousarvio 2017, kaupunginvaltuusto 30.11.2016.

Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle 4.10.2017.

Tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynti kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle 7.11.2017.

Tarkastuslautakunnan kysely lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksista kulttuuripalveluille, 27.2.2018.

Sähköpostitiedustelut

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, suunnittelupäällikkö, 6.3.2018.

Kulttuuri- ja vapaa-ajan toimiala, liikunnan palvelukokonaisuus, liikunnansuunnittelija 12.3.2018.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, yleiset kulttuuripalvelut, kumppanuudet ja avustukset, projektisuunnittelija, 21.3.2018.

Muut lähteet:

Asetus taiteen perusopetuksesta 6.11.1998/813.

Boosti – Liikuntaa just mulle. Käytännön kokemuksia ja tuloksia Boosti-kehittämishankkeesta. Helsingin kaupunki, kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, nuorisopalvelut Joulukuu 2017.

Boosti-hankkeen internetsivut: <http://boosti.munstadi.fi/mika-boosti/> luettu 6.3.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

EasySport -toiminnan internetsivut: <http://easysport.fi/> luettu 8.3.2017.

FunAction -toiminnan internetsivut: <http://funactionnuorille.fi/> luettu 8.3.2017.

Helsingin kaupungin talousarviot 2014–2017.

Kouluterveyskysely 2017.

Kulttuuri- ja kirjastolautakunnan päätös 18.4.2017.

Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnan päätös 14.11.2017 § 74.

Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnan päätös 30.1.2018 § 13.

Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnan päätös 13.2.2018 § 29.

Kulttuurijaoston päätös 03/14.12.2017.

Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633.

Liikunnan palvelukokonaisuuden internetsivut: <https://www.hel.fi/kulttuurin-ja-vapaa-ajan-toimiala/fi/tietoa-meista/liikunnan-palvelukokonaisuus/liikunnan-palvelukokonaisuus> luettu 7.3.2018.

Liikunnan asema lainsäädännössä, Kuntaliiton internetsivut: <https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/opetus-ja-kulttuuri/liikuntapalvelut/liikunnan-asema-lainsaadannossa> luettu 7.3.2018.

Liikuntalautakunnan päätös 9.2.2017 § 37.

Liikuntalautakunnan päätökset 23.3.2017 § 72 ja 74–75.

Liikuntalautakunnan päätökset avustuksista vuosina 2014–2017.

Liikkuva Koulu -ohjelman väliraportti 1.8.2015–31.12.2016

Mikä Maksaa, valtion liikuntaneuvosto 2014.

Nuorison palvelukokonaisuuden internetsivut: <https://www.hel.fi/kulttuurin-ja-vapaa-ajan-toimiala/fi/tietoa-meista/nuorison-palvelukokonaisuus/> luettu 7.3.2018.

Nyt-liikunnan internetsivut: <http://nytliikunta.fi/> luettu 8.3.2018.

Lait ja asetukset: Nuoriso, opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivut: <http://mi-nedu.fi/nuoriso/lainsaadanto> luettu 7.3.2018

Pulssi-hankkeen internetsivut: <http://koillispulssi.munstadi.fi/> luettu 7.3.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Ruudin internetsivut: <http://ruuti.munstadi.fi/helsingin-nuorisoneuvosto-2018/> luettu 6.3.2018.

Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, Helsingin kulttuurikeskus, 2016.

Taiteen perusopetusliitto TPO ry, taiteen perusopetus rakentaa Suomea, haettu 8.3.2018.

LIITTEET

Liite 1. Arvioinnin toteuttamissuunnitelma

Liite 2. Hyvä vapaa-aika hanke, 2017. Hankkeen edut ja hyödyt.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Liite 1 Arvioinnin toteuttamissuunnitelma

Arviointiaihe		
Lasten ja nuorten mahdollisuus harrastuksiin		
Suunnitelman laatija Tarja Palomäki		Pvm 17.8.2017
Arvioinnin ohjausryhmä 2. toimikunta		
Aloittamisaika Elokuu 2017	Valmistumisaika Maaliskuu 2018	Vastaava valmistelija, muut valmistelijat Tarja Palomäki, Petri Jäske
Arviointiaiheen tausta		
Kaupungin strategiaohjelman 2013–2016 mukaan ”tavoitteena on, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus harrastukseen.” Samassa yhteydessä on toimenpiteenä esitetty myös: ”Lisätään ryhmälähtöiseen harrastustoimintaan osallistuvien nuorten määrää.” Mainittu tavoite ja toimenpide liittyvät strategian linjaukseen ”nuorille tilaa kuulua ja loistaa”. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (Lasu) 2013–2016 sisältyy kaupungin strategiaohjelmaan (Kaupunginvaltuusto 24.4.2013). Lasu:ssa harrastustoimintaan liittyviä toimenpitenosuunnitelman toimenpiteitä on kaksi: Lasten ja nuorten kulttuurisen harrastamisen kehittäminen sekä lasten ja nuorten harrasteliikuntamahdollisuuksien parantaminen. Myös pormestarin esityksessä Helsingin uudeksi kaupunkistrategiaksi tavoitteena on, että jokaisella lapsella on harrastus. Vuoden 2017 talousarviossa opetusvirastolla on uutena toiminnallisena tavoitteena kehittää lasten, nuorten ja perheiden aktiivista toimintaa ja vahvistaa osallisuutta siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus johonkin harrastukseen. Tavoitteen mittarina on, että ”Vähintään 40 suomenkielisessä ja viidessä ruotsinkielisessä peruskoulussa koulun tiloja käytetään koulun jälkeen iltapäivisin harrastustoimintaan”. Strategiaohjelman seurannan mukaan Helsingin kaupungin koulujen kerhotoimintaan osallistui vuonna 2016 noin 14 000 koululaista. Peruskoululaisia on kaupungin kouluissa noin 40 000, joten reilu kolmasosa olisi tämän mukaan osallistunut kerhotoimintaan. Tavoitteen asettamisella ja ohjeistuksen muuttamisella määrä todennäköisesti kasvaa. Opetusvirasto muutti kuluvan vuoden keväällä ohjeistustaan siten, että kerhotoimintaa saavat vetää muutkin kuin opettajat, ja koulujen toivotaan etsivän yhteistyökumppaneita muista hallintokunnissa. Kerhotoiminta tapahtuu ennen klo 17. Nuorisoiasiainkeskuksen sitovia toiminnallisia tavoitteita talousarviossa ovat useita vuosia olleet nuorten pienryhmien ja toiminnan tuottamiseen osallistuneiden nuorten määrä sekä vuonna 2017 myös nuoria osallistavan ruutibudjetin vakinaistaminen. Liikuntaviraston toiminnallisena tavoitteena talousarviossa on ollut vuodesta 2016 alkaen EasySport- ja FunAction –harrasteliikunnan käyntikerrat. Vuonna 2016 sitovana toiminnallisena tavoitteena oli Liikkuva koulu -toimintaan osallistuvien koulujen osuus. Lisäksi liikuntastrategian tavoitteena on nuorten liikunnan edistäminen muun muassa avustusjärjestelmää uudistamalla.		

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kulttuurikeskuksen uutena sitovana toiminnallisena tavoitteena talousarviossa 2017 on kehittää lasten, nuorten ja perheiden aktiivista toimintaa ja vahvistaa matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus johonkin harrastukseen. Tähän sisältyy tavoite lisätä kaupungin tilojen käyttöä lasten ja nuorten harrastustoimintojen toteutuspaikkoina. Kulttuurikeskus tukee harrastustoimintaa erityisesti myöntämällä avustuksia esimerkiksi taiteen perusopetukseen ja koordinoimalla niin sanottua Pulssi-toimintaa. Se on 12–18-vuotiaille suunnattua maksutonta toimintaa, jota on Länsi-Helsingissä ja Koillis-Helsingissä. Yhteistyökumppaneita ovat nuorisoasiainkeskus, liikuntavirasto, koulut, kirjasto, työväenopisto ja seurakunta.

Helsingissä taiteen perusopetusta antavat yksityiset oppilaitokset kuten yksityiset musiikkiopistot ja eri taidemuotoihin keskittyvät koulut. Luvan opetuksen järjestämiseen myöntää kulttuuri- ja kirjastolautakunta. Taiteen perusopetusta rahoitetaan osittain valtion rahoituksella, pääosin oppilasmaksuilla. Myös kaupunki tukee taiteen perusopetusta avustamalla taide- ja kulttuurilaitoksia.

Taiteen perusopetus on erityisesti lapsille ja nuorille suunnattua eri taiteenalojen opetusta. Opetus on vapaaehtoista ja tapahtuu kouluajan ulkopuolella. Opetettavia aineita ovat musiikki, tanssi, visuaaliset taiteet, teatteritaide, sirkustaide ja sanataide. Helsingin kaupungin tavoitteena on ollut mm. opetuksen tasainen jakautuminen kaupunkirakenteeseen ja koh- tuullisten oppilasmaksujen ylläpitäminen¹⁸⁴.

Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen on yksi maan hallituksen kärkihankkeista osaamisen ja koulutuksen alalla (kärkihanke 4). Tavoitteena on mm. parantaa epäta- saisesti jakautunutta taiteen perusopetuksen saatavuutta ja lisätä säännöllistä taide- ja kult- tuuritoimintaa ja lasten omaa harrastustoimintaa koulun tiloissa ja tehostaa näin koulun tilojen käyttöä koulupäivien ulkopuolella.

Tuloksellisuusnäkökulmat

Tuloksellisuuden näkökulmia ei arvioinnissa lähtökohtaisesti tarkastella.

Arviointi koko kunnan toiminnan laajuudessa

Arviointi kattaa kunnan oman toiminnan lisäksi avustuksina järjestettävän toiminnan sekä mahdollisesti kaupungin omissa tiloissa muiden järjestämän toiminnan.

Aiheeseen liittyvien suositusten jälkiseuranta

Aiheeseen suoraan liittyviä suosituksia ei ole annettu, mutta vuoden 2016 arviointikertomuk- sessa suositeltiin, että opetusviraston tulee asettaa kouluille tilojen iltakäytön lisäämiseen liittyviä tavoitteita. Tilojen iltakäyttö tukee lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia.

Arviointikysymykset ja -aineisto

¹⁸⁴ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Arvioinnin pääkysymys on, ovatko opetusvirasto, liikuntavirasto, nuorisosiainkeskus ja kulttuurikeskus toteuttaneet strategian tavoitetta siitä, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus harrastukseen? Kysymyksiä tarkastellaan strategiakauden 2013–2016 ajalta sekä vuodelta 2017, mikäli tieto on saatavilla.

Arvioinnin osakysymyksiä esitetään:

1. Onko peruskoulujen tilojen iltapäiväkäyttöä (koulupäivän jälkeen) lisätty lasten ja nuorten harrastustoimintaan?
2. Onko lasten ja nuorten (edullisia) liikuntaharrastusmahdollisuuksia lisätty?
3. Onko lasten ja nuorten osallisuutta ja kuulemistä harrastustoiveista lisätty ja onko osallistuminen pienryhmiin kasvanut?
4. Onko lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua taiteen perusopetukseen parannettu?

Kaikkien osakysymysten arviointikriteerinä on nuorten harrastusmahdollisuuksien lisääntyminen. Arviointi toteutetaan tutustumalla aiheeseen liittyvään kirjalliseen materiaaliin ja haastattelemalla edellä mainittujen entisten virastojen asiantuntijoita ja/tai tekemällä heille kysely. Tarvittaessa peruskoulujen rehtoreille tehdään kysely koulutilojen käytöstä lasten ja nuorten kerho- ja harrastustoimintaan, liikuntavirastolle tehdään kysely lasten ja nuorten liikuntaharrastusmahdollisuuksista, nuorisosiainkeskukselle tehdään kysely lasten ja nuorten osallisuudesta ja/tai kuulemisesta ja kulttuurikeskukselle tehdään kysely taiteen perusopetuksen laajentamisesta ja/tai kaikkien lasten ja nuorten mahdollisuudesta osallistua taiteen perusopetukseen.

Rajaukset

Arviointi on rajattu edellä mainittujen virastojen edellä rajattuun harrastustoimintaan. Opetustoimen osalta painotetaan koulujen kerhotoimintaa (peruskouluja on noin 100). Koulujen aamu- ja iltapäivätoimintaa on jo arvioitu vuonna 2012, ja se rajataan tässä yhteydessä arvioinnin ulkopuolelle. Kulttuurikeskuksen osalta arviointi kohdistuu etenkin taiteen perusopetukseen. Liikuntaviraston osalta arviointi rajataan ohjattuun toimintaan. Nuorisosiainkeskuksen osalta keskitytään ensisijaisesti nuorten osallistamiseen ja kuulemiseen sekä harrastusryhmiin. Myös avustuksilla järjestetty toiminta kuuluu arvioinnin piiriin.

ARVIOINTIMUISTIO 19.3.2018

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2017 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Liite 2. Hyvä vapaa-aika hanke, 2017. Hankkeen edut ja hyödyt.

Näin nuoret ja perhe hyötävät:	Näin koulu hyöttyy:	Näin nuorisotoimi hyöttyy:
1.Vanhemmat luottavat koulun kautta järjestettyyn nuorten vapaa-ajan toimintaan.	1.Nuorisotyöntekijä koulussa on koulutettu aikuinen, joka tuntee nuoret ja nuorten yhteisöt ja toimii vanhempien ja opettajien ohella nuoren kasvun ja kehityksen tukena.	1.Nuorisotyö koulussa tavoittaa koko ikäluokan, ei vain sen alle 10 % nuorista, jotka käyvät nuorisotaloissa.
2.Ohjaajaa on helppo lähestyä, hän ei ole ”koppiaikainen”, jolle perheen pitää varata aika.	2.Ohjaaja on paikalla myös muuttuvissa tilanteissa. Ammatillisena hän osaa tunnistaa nopeasti tilanteet, joissa riskialttius ja ennaltaehkäisyn tarve kasvaa.	2.Nuoret itse kertoivat tapavansa nuorisohjaajia mieluiten nimenomaan koulussa.
3.Koska nuorisohjaaja työskentelee koko luokan kanssa, yksittäisiä nuoria ei leimata erityiskohteiksi.	3.Opetusryhmän yhteishenki ja oppilaiden hallinta paranevat, kun oppilailla on yhteistä tekemistä myös vapaa-ajalla.	
4.Harrastukset laajentavat elinpiiriä ja sosiaalisia suhteita koulun sisällä ja sen ulkopuolella.		
5.Koulun tiloissa järjestetty harrastuskerhotoiminta kiinnostaa nuoria vain, jos ohjaus on pätevää. Koulusta ulos liikkuja ja ”oikeisiin” harrastuspaikkoihin ohjaava, nuoren kanssa kulkeva nuorisotyöntekijä on nuorelle houkuttelevampi vaihtoehto kuin koulun oma iltapäiväkerho.		
6.Ohjaajan ansiosta kouluympäristössä korostuu vapaa-ajan tärkeys nuoren elämässä tässä ja nyt, päämäärätietoisien opiskelun lisäksi. Ohjaajien tuella nuoret saavat luvan nauttia myös itselle mielekkästä tekemisestä ja rentoutumisesta.		
7.Mahdollisuus lyhyisiin harrastuskokeiluihin ja lupa lopettaa kesken, jos toiminta tai ryhmä ei olekaan kiinnostava.		
8.Koulussa toimiva nuorisohjaaja vahvistaa harrastamisen kulttuureita ja tukee nuorten vapaa-aikaa, varsinkin siellä ja niiden kanssa, jotka tukea enemmän tarvitsevat.		